

ДНЕВНИКЪ

(стенографски)

на

XV-то обикновено Народно събрание.

Втора редовна сесия.

IV заседание, петък, 7 декември 1912 г.

(Открито отъ подпрѣседателя г. Г. Згуревъ, въ 2 ч. 45 м. слѣдъ кладне)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: (Звъни) Засѣданието се отваря.

Моля секретаря г. Ванко Георгиевъ да прочете списъка на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Секретарь В. Георгиевъ: (Прочита списъка. Отсъствуватъ г. г. народнитѣ прѣдставители: Несторъ Абаджиевъ, Иванъ Абрашевъ, Никола Апостоловъ, д-ръ Мичо Багаровъ, Димитъръ х. Баневъ, Димитъръ Бръчковъ, Златанъ Бръчковъ, Стоянъ Бурмовъ, Мурадъ-бей Джевдедовъ, Георги Джевизовъ, Георги Добриновичъ, Георги Доланчиевъ, д-ръ Асѣнъ Златевъ, Димитъръ Икономовъ, Иванъ Капаровъ, д-ръ Тодоръ Кръстевъ, Герго Лаковъ, Бочо Лачовъ, Константинъ Ленковъ, Тодоръ Лунгаловъ, Георги Маджаровъ, Антонъ Мандевъ, Руфи Махмудовъ, Никола Начевъ, Теню Начевъ, Георги Недковъ, Дамянъ Неновъ, Василъ п. Николовъ, Иванъ Пеповъ, Венедиктъ Поповъ, Стоянъ Русевъ, Стефанъ Савовъ, Иванъ Соколовъ, Михаилъ Такевъ, Боянъ Ханджиевъ, Борисъ Христовъ и Никола Ченковъ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Отъ 212 народни прѣдставители отсъствуватъ 37 души. Има, слѣдователно, нужния кворумъ, за да може да се счита Събранието конституирано.

Прѣди да се пристъпи къмъ дневния редъ има да съобща на Народното събрание, че е получена една телеграма отъ фракцията на октобриститѣ въ руската Государствена дума съ слѣдното съдържание: (Чете)

„Софія, Предсѣдателю Народнаго Собранія.

„Въ единеніи силъ вы доблестно и самоотверженно подвизались для осуществленія принятой на

себя великой задачи; но вамъ предстоитъ еще тяжелая работа для завершенія подвига за „други своя“. Отъ октябристовъ четвертой Государственной Думы пріймите ободряющій привѣтъ. Да пошлетъ вамъ Господь силу разума и да окрылитъ Онъ труды ваши силой вѣры въ славную будущность всего славянства.

„Предсѣдатель фракціи октябристовъ:

Н. Антоновъ“.

(Бурни ржкоплѣскания отъ всички страни)

Моля г. г. народнитѣ прѣдставители да опълномощатъ прѣседателството да отговори на тая телеграма.

Обаждаъ се: Прието! (Ржкоплѣскано)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: На второ мѣсто има да съобща на Народното събрание, че е постъпило отъ г. министра на финанситѣ отношение № 14.941 отъ 4 декември н. г., съ което се прѣпраща на Събранието проекторѣшеніето за одобрение указа № 91 отъ 6 ноември 1912 г. за насичане на размѣнни монети. Този законопроектъ ще се раздаде на г. г. народнитѣ прѣдставители и ще се постави на дневенъ редъ.

Прѣседателството е разрѣшило отпущъ на слѣдующитѣ г. г. народни прѣдставители: на пловдивския народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Бръчковъ по болестъ — 3 дена; на куртбунарския г. Руфи Махмудовъ по домашни причини — 10 дена; на кулския г. Първулъ х. Първуловъ по болестъ — 10 дена; на варненския г. Илия Стаматовъ по домашни причини — 5 дена; на русенския г. Симеонъ Неновъ по

домашни причини — 5 дена; на троянския г. Дамянъ Неновъ по домашни причини — 1 денъ; на орѣховския г. Никола Давидовъ по домашни причини — 5 дена; на новопазарския г. Спиридонъ Рачевъ по домашни причини — 3 дена и на османпазарския г. Мехмедали Герей Месудовъ по домашни причини — 5 дена.

Постъпили сѣ двѣ запитвания. Първото е отъ великотърновския народенъ прѣдставителъ г. Никола Константиновъ до г. министра на желѣзницитѣ, пошитѣ и телеграфитѣ. Съгласно правилника това запитване ще се прочете; то има слѣдующето съдържание: (Чете)

„На основание чл. 105 отъ конституцията, моля да ми се отговори извѣстно ли е г. министру, че: 1) бракуванитѣ прѣзъ 1911 и 1912 г. траверси, складирани при сомовитската и свищовската гара сѣ взети за Дирекцията на постройкитѣ като годни; 2) служащитѣ при свищовската гара събиратъ отъ отправителитѣ на стоки въ малки пратки по българскитѣ държавни желѣзници допълнителни такси „хамалие“ въпрѣки сѣществующитѣ наредби по службата; 3) българскитѣ държавни желѣзници бидейки реквизирани заедно съ всички имъ персоналъ само за службата и нуждитѣ на войската никакви частни товарни стоки не приемаха. Обаче отъ свищовската гара се дадоха по нѣколко вагона на 12, 17, 22, 29 и 30 октомври на частни лица за спекула по разпоредба отъ Дирекцията на желѣзницитѣ. Въ сѣщото врѣме и дни се отказаха вагони за прѣвозъ на реквизиранитѣ прѣдмети и за прѣвозъ на складираното по контрактитѣ съ Военното министерство брашно отъ мелничаритѣ изъ Видинъ, Свищовъ, Силистра, Ново-село и Морава.

„Какви сѣ законнитѣ основания за горнитѣ разпоредби и какви мѣрки е взелъ г. министрътъ, ако ги намира незаконни, неправилни или-же врѣдни за правилния ходъ на войсковото продоволствие?“

Съгласно правилника ще се опрѣдѣли день за разглеждане на това запитване, а въ това врѣме ще се изпрати на надлежния министръ за изслѣждане.

Постъпило е второ запитване до г. министра на войната отъ старозагорския народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ. То има слѣдующето съдържание: (Чете)

„Тѣй като голѣма частъ отъ реквизирания едъръ добитѣкъ (волове, коне, кобили) за нуждитѣ на армията ни отъ силното каране и слабо хранене е отпадналъ значително отъ първото си положение и е станалъ негоденъ за работа, та военнитѣ власти го продаватъ на публична продажъ, безъ, обаче, да се съблюдаютъ правилата за публичнитѣ търгове, като всичко това става по една своего-рода съкратена „военна“ процедура и съ това се отнема възможността на земледѣлцитѣ-скотовѣдци да взематъ участие въ търговетѣ и се снабдятъ що-годѣ съ работенъ и за производство (дамаслѣкъ) добитѣкъ, а по-голѣмата му частъ остава сѣ въ едни и сѣщи хора отъ градоветѣ. Има вече случаи, дѣто извѣстни граждани сѣ взели по 20—30 добитѣка по 50—60 л. единиятъ, а веднага слѣдъ това ги продаватъ на селянитѣ отъ 150 до 200 л. съ запасъ, като съ това на извѣстни лица се дава възможность да използватъ положението да натрупатъ пари, а тѣзи, на които добитѣкътъ е вземанъ и иматъ нужда отъ такъвъ, имъ се отнема възможността да се снабдятъ. Ето защо, имайки прѣдъ видъ интереситѣ на земледѣлското население, то, съгласно чл. 54 отъ вѣтрѣшния правилникъ питамъ г. министра на войната: 1) знае ли г. министрътъ за сѣществующето на горната

галиматия и ако знае, не мисли ли да вземе нѣкакви мѣрки въ смисълъ, щото продаваемиятъ се що-годѣ годенъ добитѣкъ да остане въ рѣцѣтъ на земледѣлци, а не на спекуланти и 2) за да бѣде постигнато това не би ли се съгласилъ г. министрътъ да даде нужното нареждане на трѣжнитѣ комисии да допускатъ на земледѣлцитѣ да взематъ участие въ търговетѣ, и ако остане върху нѣкого добитѣкъ, като нѣма срѣдства, да дава писмено задѣлжение за изплащане на сумата въ кѣсо врѣме? Моля г. министра да отговори на настоящето ми запитване“.

За това запитване сѣщо така ще моля Събранието да опрѣдѣли единъ день за разглеждането му, както за онова, което по-рано прочетохъ, а прѣзъ това врѣме ще се изпрати на г. министра за изучаване и да даде по него обяснения. Моля Събранието да опрѣдѣли день за отговоръ отъ министритѣ. Досега, както е извѣстно на г. г. народнитѣ прѣдставители, мисля, че четвъртъкъ бѣше донѣтъ, въ който разглеждахме тия въпроси.

Има думата г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Съгласно вѣтрѣшния правилникъ на Народното събрание, всѣки четвъртъкъ е опрѣдѣленъ день за отговаряне на запитванията отъ страна на г. г. министритѣ. Но ние не знаемъ, да-ли ще могатъ да продължатъ засѣданията на Събранието до идущия четвъртъкъ и понеже споредъ правилника въ вторникъ не работимъ — той е день за почивка или за работене отъ страна на комиснитѣ — добръ ще бѣде вторникъ да бѣде опрѣдѣленъ отъ Събранието като день, въ който г. г. министритѣ да отговорятъ на запитванията.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министрътъ на вѣтрѣшнитѣ работи.

Министръ А. Людсковъ: Г. г. народни прѣдставители! Струва ми се ще разберете важноста на врѣмето, въ което тукъ засѣдаваме и ще оставите тия питання и запитвания за по-нататѣкъ. Както знаете, сега правителството води прѣговори, има сума работи на главата си, войната не е още окончателно свършена; българското правителство е заето съ много сериозни грижи въ този моментъ. Ние тука ви свикахме на бърза рѣка — или, по-право трѣбва да кажа, вие само отложихте сесията — за да разисквате и рѣшите най-важнитѣ въпроси, касаючи се до паричнитѣ срѣдства, съ които вие трѣбва да снабдите правителството. Ще ви моля, прочее, отъ името на правителството, недѣйте да се занимаваме засега съ такива питання и запитвания; ще има достатъчно врѣме по-нататѣкъ да се разисква всичко подробно. Ние сме първитѣ, които ще искаме да държимъ отговорни всички български граждани, били тѣ служащи или не, били тѣ на държавна служба или простосмъртни, да дадатъ отчетъ, както трѣбва, за всичко онова, което сѣ извършили въ това тежко за България врѣме. Сега, понеже врѣмето е кѣсо и ние не намѣрряваме дълго да държимъ тия засѣдания — не зная, да-ли до 14 или 15 т. м., ще зависи какъ сме готови съ работата — азъ ви моля да се съгласите, щото тия запитвания, които вие можете да направите сега, да останатъ за разглеждане въ първитѣ дни слѣдъ празникитѣ; когато опрѣдѣлите, ние сме готови да ви отговоримъ. Конкретно за случая, ще кажа, че въ този моментъ г. министрътъ на желѣзницитѣ отсъствува задъ граница. Така че, да опрѣдѣлите и вторникъ за день на разглеждане на интерпелацията, той нѣма да бѣде тукъ и не ще може да ви даде отговоръ, по независящи отъ него причини. Колкото за г. военния министръ, той е тукъ, но за да ви отговори, трѣбва да събере свѣдѣния, а вие знаете какъ се събиратъ свѣдѣния въ туй

време; вие знаете съ колко малко органи разполагаме както ние, така и той. Та, по тия съображения, казвамъ, ние не отбъгваме да отговоримъ, ние сме готови да дадемъ отговоръ на вашитѣ запитвания, но въ интереса на дѣлото, на което тъй достойно служите и сме рѣшили всички да служимъ, азъ ви моля, оставете засега вашитѣ питання и запитвания; да се ограничимъ съ разглеждане на най-важнитѣ въпроси сега, а подиръ празницитѣ ще се занимаемъ и съ тѣхъ.

Отъ болшинството: Прието.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата старозагорскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Шиваровъ.

Г. Шиваровъ: Най-малко азъ ще бѣда, г. г. народни прѣдставители, който ще искамъ да спъвамъ било правителството, било народното прѣдставителство отъ бързо дѣйствие на работата. Азъ и завчера, като вземахъ думата да говоря по искането за отпусане 50-милионенъ свърхсметенъ кредитъ, свършихъ само въ 10, а не 15 минути, и ако въ настоящия случай поднасямъ едно запитване на г. министра на войната, нѣмамъ нищо противъ изказаното желание отъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи, да се отложи туй запитване, както и другитѣ запитвания, за по-нататъкъ. Запитването на г. Никола Константиновъ може-би да е възможно да се отложи за по-нататъкъ, да се разгледа и подиръ единъ мѣсецъ, но моето запитване е отъ такъвъ характеръ, че иска колкото е възможно по-скоро да се обърне внимание или да вземе поне актъ отъ него г. министърътъ на войната. Ако не стане достояние на камарата, поне засега г. министърътъ на войната, казвамъ, да вземе актъ отъ съдържанието на това мое запитване, да провери фактитъ — а нѣма нужда отъ проверка: това, което е казано въ него, е вѣрно — и да направи нужното отъ негова страна, защото всеки денъ се продава като негоденъ добитъкъ, който е вземелъ за нуждитѣ на армията. Камарата, може-би, слѣдъ като се прѣустановятъ сега засѣданията ѝ, може да се свика на 1 февруарий, а дотогава има сума дни и дотуй време може да се изпродадатъ съ хиляди добитъци, които ще паднатъ въ ржцѣтъ на спекуланти, а не на хора, въ ржцѣтъ на които би трѣбвало да влѣзатъ. А какво значи обѣднена скотовѣдска България, нѣма нужда да говоря за туй.

Ето защо, казвамъ, ако се не разисква туй мое запитване, добръ е поне г. министърътъ на войната да вземе актъ отъ съдържанието му и да направи нужнитѣ разпореждания.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Г. г. народни прѣдставители! Въ интереса на работата и въ нашъ интересъ е да знаемъ това, що става по реквизицията. Нефѣйте мисли, че ние не сме въ течение на много оплаквания, и повидному твърдѣ основателни, на много недъзи въ това дѣло. Но, да занимавате Народното събрание съ тия въпроси сега, когато ние сме на разположението ви въ кабинетитѣ си и министерствата, менъ ми се струва, че не трѣбва да се отнима скѣлото време. Ние сме винаги готови да приемемъ всекакви оплаквания, устни или писмени; заповѣдайте да ни ги доставите тукъ или въ вашитѣ респективни министерства; ние ще ги вземемъ подъ внимание. Колкото се отнася до г. министра на войната, мога да ви заявя отъ негово име, че той работи съ толкова ограниченъ персоналъ и е отрупанъ съ толкова други работи по доставки за войската и

пр., за които тукъ не е време и мѣсто да разправямъ, че той не би могълъ да се занимава съ тая работа. Нѣма съмнѣние, ние знаемъ много работи по реквизицията и отъ този родъ, за които говори и г. Шиваровъ, почтениятъ народенъ прѣдставителъ отъ Стара Загора. Та азъ ще ви моля, ако имате належачи питання или запитвания, или бързи мѣрки, които трѣбва да се взематъ, заповѣдайте да ни ги съобщите частно, ние съ удоволствие ще ги вземемъ подъ внимание и ще направимъ нужното. Имайте, обаче, прѣдъ видъ, че много работи, които бихте пожелали, не сме въ състояние да извършимъ; първо, защото е военно положение и ние не сме напълно господари на цѣлата администрация, второ, защото персоналтѣ е много ограниченъ и, трето, защото има мѣрки, които не зависятъ отъ тукъ, а зависятъ отъ дѣйствующата армия. Та, по тия съображения, казвамъ, ние ще приемемъ съ удоволствие и ще вземемъ подъ внимание вашитѣ бѣтълки, ако ни ги дадете по частенъ редъ, за да не губимъ времето тукъ, на Народното събрание.

Отъ болшинството: Прието.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Много правъ е възгледътъ на г. министра на вътрѣшнитѣ работи, че сегашнитѣ времена сѣ важни, че народното прѣдставителство не трѣбва да занимава камарата съ интерпелации, особено съ несериозни интерпелации. Обаче, азъ смѣтамъ, че това ще бѣде добръ, ако се гарантира само отъ парламентарната дисциплина и отъ съзнанието на всеки единъ народенъ прѣдставителъ споредъ времето, въ което живѣемъ. По начало, не би трѣбвало никогажъ да се противопоставиме на инициативата, която има народниятъ прѣдставителъ — да интерпелира правителството. Никакви аргументи не могатъ да се приведатъ отъ страна на министерството да се запрѣти на народнитѣ прѣдставители да интерпелиратъ, защото интерпелацията е най-мощното средство за контролъ на правителството. Заради туй, г. г. народни прѣдставители, азъ смѣтамъ, че е по-право прѣдседателството, което казва, че ние, по правилника, трѣбва да си опрѣдѣлимъ единъ денъ за интерпелациитѣ, които могатъ да се правятъ отъ страна на народното прѣдставителство. Парламентарната дисциплина на сегашното Народно събрание е толкова добра — а има доказателства, че и за въ бѣдѣще ще бѣде такава — че нѣма защо да рѣшаваме по принципъ, че въ сегашната сесия интерпелации не могатъ да се правятъ. Никакво военно положение не задължава парламента да не разглежда интерпелации. Напротивъ, има, може-би, по-големи причини да се правятъ интерпелации въ такава време, защото нѣма по-висша властъ — и при военно положение — отколкото властта на парламента. Но и нито азъ, нито нѣкой други тукъ отъ опозицията, поне доколкото виждамъ, нѣма намѣрение да прави шикани на правителството съ интерпелации, и не е време за туй. Ето защо, съ тия нѣколко думи бихъ молилъ г. министра на вътрѣшнитѣ работи да каже да се опрѣдѣли единъ денъ за разглеждане на интерпелации. Напр. за такъвъ денъ да се опрѣдѣли вторникъ, а ако нѣма направени интерпелации, въ такъвъ случай ще си наредите дневенъ редъ за текущата работа. Но не можемъ ние днесъ да прѣдрѣшимъ въпроса, дали да има интерпелации. Ами ако други денъ, г. министре, има единъ сериозенъ въпросъ и азъ желая да Ви интерпелирамъ по него, не за шикана, защо да се прѣдрѣшава този въпросъ днесъ? Бихъ молилъ да се приеме прѣдложението на прѣдседателството да опрѣдѣлимъ вторникъ като денъ за

разглеждане на интерпелации. Г. Шиваровъ като срѣщне г. министра на вътрѣшнитѣ работи или г. министра на войната и остане доволенъ отъ частнитѣ имъ обяснения, може да оттегли интерпелацията си и въ вторникъ нѣма да я разглеждаме. Но прѣдставителите си, че се яви извѣстенъ сериозенъ въпросъ, по който може даже нѣкой отъ болшинството да иска да интерпелира правителството. Защо да прѣдрѣшваме, тогава, още днесъ да нѣма интерпелации въ тази сесия, още повече, че правилникътъ задължава до закриването на сесията, колкото интерпелации смъ постѣпили, да се разгледатъ непрѣмѣнно. Взехъ думата да кажа, че ще бѣде единъ лошъ прецедентъ за парламента да вземаме рѣшение въ тази смисълъ, както иска г. министрътъ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министрътъ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.

Министръ А. Людскановъ: Вижда се, че моятъ колега отъ Търновския избирателенъ окръгъ не ме е разбралъ. Г. Мушановъ криво е разбралъ думитѣ ми, ако е мислилъ, че азъ съмъ искалъ да рѣшите да нѣма интерпелации въ тая сесия. Прѣди всичко, основниятъ законъ, а подиръ него и правилникътъ, ви е гарантиралъ това право. Ако взехъ думата понапрѣдъ, то бѣше да помоля народнитѣ прѣдставители засега да се въздържатъ отъ да правятъ интерпелации. Една молба на правителството къмъ всѣки единъ депутатъ е въ границитѣ на закона. Но ако нѣкой депутатъ, въпрѣки тази наша молба и мѣрка да съзнава важността на врѣмето и положението днесъ, пожелае да интерпелира правителството, правилникътъ не го спира. Конституцията о гарантирала вашето право на запитвания, вие имате право да ги правите и ние сме длъжни да отговаряме. Та, казвамъ, моето прѣдложение бѣше молба, а не да вземате рѣшение. Сега г. Мушановъ казва: „Докато трае сесията“. Ами, именно, сесията ще трае и подиръ празницитѣ. Ние сме тукъ прѣдъ васъ понастоящемъ за твърдѣ кратко врѣме, ние не знаемъ, да-ли ще бѣдете тукъ още една недѣля, и затова азъ помолихъ господа, които иматъ да направятъ запитвания, да не ги правятъ до тѣзи десетина дена, докато сме тукъ, а да задържатъ запитванията си за слѣдъ празницитѣ, когато сесията ще продължи. Така щото, нито азъ, нито правителството е смѣтало да ви отнема правото на запитвания, гарантирано ви и отъ основния законъ.

За въпроситѣ двѣ запитвания азъ ви казахъ, че нѣма физическа възможность да ви се отговори сега. Като давамъ тѣзи обяснения, моля пакъ запитвачитѣ да ги оттеглятъ, или поне да не настоятъ за отговоръ до края на тия засѣдания. Казахъ ви, че г. Франгя е задъ граница, по служебни работи; да-ли ще се върне въ вторникъ, не се знае; па и да се върне, въпросъ е, да-ли ще може веднага да ви отговори. Казахъ ви за г. военния министръ, че сѣщо така е прѣтрупанъ съ работа. Ако желаете и ако искате, ще го заставите да ви отговори, но вие сами влѣзте въ неговото положение, че не може да ви отговори веднага.

Прочее, заключавамъ, за да не ви отегчавамъ повече и да ви отнемамъ врѣмето, ние не сме имали никога намѣрението и желанието да ограничаваме народнитѣ прѣдставители да не правятъ запитвания. Това азъ и не бихъ желалъ, защото по тоя начинъ би се посегнало и на конституцията, но прѣдъ видъ експедитивността на работата и особеното положение, въ което се намираме, азъ моля народнитѣ прѣдставители — и правя тази бѣлѣжка съ молба еднажъ завинаги — да не правятъ тия запитвания засега, а пакъ, ако вие желаете противното, рѣшете, ние сме длъжни да ви отговоримъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Ония господа, които сѣмъ направили запитвания, настояватъ ли да се опрѣдѣли сега день за отговоръ на тѣзи интерпелации?

Г. Шиваровъ: Азъ ще се срѣщна съ г. военния министръ, ще поговоримъ съ него по моето запитване и ще се помъжа да уредимъ работата по частенъ редъ. Та, затуй, моля разглеждането на моята интерпелация да се отложи за сесията слѣдъ празницитѣ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Г. Константиновъ! Понеже г. министръ Франгя отсъствува задъ граница, ще остане, когато се върне, да отговори на Вашата интерпелация.

Н. Константиновъ: Когато се завърне г. министрътъ на желѣзницитѣ, ще наредите, споредъ правилника, да се разгледа тази моя интерпелация. Ще ми бѣде приятно, ако дотогава тя стане безпрѣметна.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Но азъ моля народнитѣ прѣдставители, съгласно правилника, да се опрѣдѣли изобщо единъ день за отговоръ на интерпелации.

А. Малиновъ: Четвъртъкъ.

Я. Сакъзовъ: Той си е опрѣдѣленъ.

Прѣдседателствующъ Г. Згуревъ: Азъ казахъ порано, че въ миналата сесия този день бѣше четвъртъкъ. Ако народнитѣ прѣдставители приематъ да си остане четвъртъкъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Приема се.

(Прѣдседателското мѣсто заема подпрѣдседателъ г. Атанасъ Буровъ)

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Като първа точка отъ дневния редъ имаме първо четене прѣдложението за гласуване кредити за първитѣ три мѣсеца отъ 1913 г.

Тѣй като г. министрътъ на финанситѣ отсъствува, ще минемъ на слѣдующата точка отъ дневния редъ: прѣдложение за плащане на фелдфебелитѣ и подофицеритѣ, назначени да командуватъ роти, ескадрони и батареи, заплатата и дневни пари по размѣра, опрѣдѣленъ за офицерскитѣ кандидати.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Георгиевъ: (Чете)

„До г. прѣдседателя на XV-то обикновено
Народно събрание.

„Г-нъ Прѣдседателю,

„По нѣмане достатъчно число офицери въ армията, нѣкои по-способни фелдфебели и подофицери сѣмъ назначени да командуватъ роти, ескадрони и батареи съ всички права и отговорности, които сѣмъ съприжени съ командването на тия части. Тѣзи фелдфебели и подофицери, обаче, получаватъ заплатата и други парични доволствия наравно съ другитѣ, съгласно § 8 отъ врѣменното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме, утвърдено съ височайши указъ № 58 отъ 1903 г. и одобрено съ рѣшение на XIII-то обикновено Народно събрание въ LIV-то му засѣдание, държано на 24 януарий 1904 г.

„Като имахъ прѣдъ видъ трудната работа, която е възложена на подобни фелдфебели и подофицери, а също и отговорността, която лежи върху тѣхъ по командването на роти, ескадрони и батареи, ходатайствахъ прѣдъ Министерския съвѣтъ, щото на всички фелдфебели и подофицери, които по недостигъ на офицери сж назначени да командуватъ роти, ескадрони и батареи, да се плаща заплата и дневни пари по размѣра, опрѣдѣленъ за офицерскитѣ кандидати (кандидати за запасенъ подпоручикъ).

„Министерскиятъ съвѣтъ съ IV-то си постановление отъ 26 ноемврий н. г. протоколъ № 189, постанови, щото искането ми да се внесе въ най-близката сесия на Народното събрание за разрѣшеніе.

„Горѣизложеното като Ви съобщавамъ, г. Прѣдседателю, моля Ви да се внесе въ настоящата сесия на Народното събрание приложеното тукъ прѣдложение за разглеждане и вотиране.

„София, декемврий 1912 г.

„Министъръ на войната генералъ-лейтенантъ:
Н. Никифоровъ.

Проектъ.

„Прѣдложение

за плащане на фелдфебелитъ и подофицеритѣ, назначени да командуватъ роти и пр., заплата и дневни пари по размѣра, опрѣдѣленъ за офицерскитѣ кандидати.

„Членъ единственъ. Разрѣшава се, отъ деня на обявяването на войната съ Турция — 5 октомврий т. г. до деня на демобилизацията на армията, на всичкитѣ фелдфебели и подофицери, които сж назначени да командуватъ роти, ескадрони и батареи, да се плаща заплата и дневни пари по размѣра, опрѣдѣленъ за офицерскитѣ кандидати (кандидати за запасенъ подпоручикъ).“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като никой не иска думата, ще положа въпроса на гласуване. Ония г. г. народни прѣдставители, които приематъ прочетеното отъ г. секретаря прѣдложение, моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Пристъпваме къмъ слѣдующата точка на дневния редъ: първо четене на законопроекта за разрѣшеніе на Видинската градска община да сключи заемъ отъ 150.000 л.

Моля г. секретаря да го прочете.

Секретаръ В. Георгиевъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Видинскиятъ градски общински съвѣтъ въ за-сѣданието си на 19 октомврий т. г. (протоколъ № 24 ст. I) е рѣшилъ:

„I. Да сключи отъ Българската народна банка единъ заемъ отъ 150.000 л. при условия: а) срокъ за изплащане 10 години, съ право да може заемътъ да бжде изплатенъ и по-рано отъ тоя срокъ; б) за гаранция, ако бжде такава поискана, да бждатъ заложени общинскитѣ приходи „кръвнина“ и „бачъ“.

„II. Срѣдствата отъ заема да се употребятъ за купуване храна и топливо прѣзъ настоящата зима на сѣмействата на бѣднитѣ видински граждани, повикани подъ знамената, както и на други крайно бѣдни сѣмейства.

„Горѣцитираниятъ протоколъ да се прѣдстави, безъ да сж изпълнени формалноститѣ, изисквани по чл. 97 отъ правилника за прилагане закона за градскитѣ общини, поради бързота и неотложна нужда

отъ заема, при настоящитѣ изключителни обстоятелства.

„Имайки прѣдъ видъ това, безъ да има време повѣраното ми министерство да изпълни нарежданията на чл. 98 отъ сѣщия правилникъ, внесохъ въпроса въ Министерския съвѣтъ, щото рѣшеніе бжде санкционирано съ височайши указъ № 247, отъ 6 ноемврий т. г.

„Вслѣдствие на това и съгласно забѣлжката къмъ пунктъ 5 на чл. 60 отъ закона за градскитѣ общини и чл. 47 отъ конституцията, честъ ми е да внесе въ Народното събрание, за разглеждане, приложенія тукъ законопроектъ за разрѣшеніето на Видинската община да сключи заемъ отъ 150.000 л.

„София, 30 ноемврий 1912 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве:
А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за разрѣшеніе на Видинската градска община да сключи 150.000 л. заемъ.

„Чл. 1. Разрѣшава се на Видинската градска община да сключи отъ Българската народна банка заемъ отъ 150.000 л., съгласно указа на Негово Величество Царя, отъ 6 ноемврий 1912 г. подъ № 247, при слѣднитѣ условия:

„а) срокъ за изплащане 10 години, съ право да може заемътъ да бжде изплатенъ по-рано отъ тоя срокъ;

„б) годишна лихва 7%;

„в) за гаранция, ако бжде такава поискана, ще се заложатъ общинскитѣ приходи „кръвнина“ и „бачъ“.

„Чл. 2. Срѣдствата отъ заема ще се употребятъ изключително за купуване брашно и топливо прѣзъ зимата 1912/3 г. на сѣмействата на бѣднитѣ видински граждани, повикани подъ знамената, както и на други крайно бѣдни сѣмейства.

„Чл. 3. Общинскитѣ доходи отъ „кръвнината“ и „бачъ“, ако бждатъ заложени, ще се внасятъ направо въ Българската народна банка, която слѣдъ като удържи нужната сума за лихви и погашения, остатъка ще прѣдава въ общинската каса“.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Тѣй като никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не иска думата, ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене прочетенія законопроекта за разрѣшеніе на Видинската градска община да сключи заемъ отъ 150.000 л., моля да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Третата точка отъ дневния редъ е: първо четене законопроекта за пжтнитѣ и дневни пари на командированитѣ чиновници, служаци, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи и на ония граждански чиновници и служаци въ войската и по военното вѣдомство.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ В. Георгиевъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Съ настояване на българската побѣдоносна войска въ Македония и Одринско, отъ първа необходимостъ бѣше и з устройството на освободенитѣ страни въ административно, финансово и пр. отношения. По нѣмане специаленъ кредитъ за тая цѣль, министерствата се принудиха да дѣйствуватъ съ бюджета

на царството, като се командироваха от тукъ чиновници и частни лица.

„Тъзи командировки не можеха да се считатъ задгранични. Отъ друга страна, прѣдъ видъ изключителното положение въ новоосвободенитѣ страни, цѣнитѣ на всички материали особено се повдигнаха, а, при това, лицата, които се изпращаха, трѣбваше достойно да прѣдставятъ българската властъ въ единъ новъ край. Ето защо, дневнитѣ на тѣзи лица не трѣбваше да се смѣтатъ като такива за вътрѣшна командировка.

„Прѣдъ видъ на това, Министерството на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве приготви приложения тукъ законопроектъ, съ който се урежда въпросътъ за пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на командированитѣ чиновници, служащи, работници и частни лица въ новоосвободенитѣ страни и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното вѣдомство. Имамъ честъ да помоля Народното събрание да благоволи да разгледа и гласува тоя законопроектъ.

„София, ноември 1912 г.

„Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: А. Людскановъ.

„Законопроектъ

за пѣтнитѣ и дневнитѣ пари на командированитѣ чиновници, служащи, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното вѣдомство.

„Чл. 1. Командированитѣ въ новоосвободенитѣ земи чиновници, служащи и работници на служба получаватъ дневни въ размѣръ на $\frac{2}{3}$ върху заплатата за длъжността, която лицето изпълнява.

„Чл. 2. Полицийскитѣ стражари получаватъ дневни равни на дневната заплата.

„Чл. 3. Частнитѣ лица получаватъ дневни въ смѣния размѣръ на заплатата за длъжността, която изпълняватъ.

„Чл. 4. Пѣтнитѣ се опрѣдѣлятъ съгласно чл. 36 отъ закона за чиновницитѣ.

„Чл. 5. Настоящиятъ законъ се прилага отъ момента, когато поменатитѣ лица прѣминатъ границата, и прѣстава да се прилага на 1 февруарий 1913 г.

„Чл. 6. Лицата, които сж прѣвозвани на държавни срѣдства, не получаватъ пѣтни пари, а на ония, които сж се хранили отъ реквизиционнитѣ срѣдства, се удържатъ $\frac{1}{4}$ отъ припадналоститѣ имъ се дневни.

„Чл. 7. Настоящиятъ законъ се отнася и до чиновницитѣ, които по случай на общата мобилизация и прѣзъ военното врѣме, бидейки по-рано на служба въ разнитѣ административни вѣдомства на царството, сж били назначени да услужватъ на войскитѣ и въобще сж прѣминали въ вѣдението на цаба на дѣйствующата армия и въ военното вѣдомство, както и до чиновницитѣ, които въ мирно врѣме сж се числили по военното вѣдомство.

„Забѣлка. Отъ това право не се ползватъ чиновницитѣ, които по случай на общата мобилизация прѣзъ военното врѣме сж били наново назначени на длъжности въ войската, безъ да се състояли дотогава на служба по кое да е отъ разнитѣ вѣдомства въ държавата, получаючи заплати и дневни споредъ положението за паричното довольствие на военнослужащитѣ въ военно врѣме.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата дупнишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. Величко Кознички.

В. Кознички: Г. г. народни прѣдставители! Да вотираме искания кредитъ отъ страна на г. министра на

вътрѣшнитѣ работи и народното здраве, нѣмамъ нищо противъ: то е необходимо да стане. Ако взехъ думата, то е да му обърна вниманието върху персонала, който се назначава въ новоосвободенитѣ земи. Сега е врѣме, слѣдъ толкова много теглила и страдания въ тази земя, да бждатъ изпратени административни чиновници, които достойно да заематъ своитѣ мѣста, да не би още отъ самото начало мѣстното население да погледне злѣ и да нѣма причина за оплаквания. Макаръ че не му е врѣмето сега да се говори, но струва ми се, че и г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи има оплаквания отъ нѣкои отъ своитѣ чиновници, назначени въ новоосвободенитѣ земи. азъ лично знамъ, че единъ отъ неговитѣ полицейски пристави е билъ даже арестуванъ въ Сърбскъ и подъ стража докаранъ насамъ. Да не се повтарятъ тия работи, да се взематъ всички мѣрки въ това отношение да не се правятъ грѣшки, защото тѣ много вѣдно ще се отразятъ. За да могатъ да се подбератъ чиновници както трѣбва, не трѣбва да се взематъ хора само отъ една партия и да се назначаватъ, защото не сж само тамъ достойнитѣ. Сега, въ тѣзи врѣмена, когато всички поддържаеме правителството, когато всички сме солидарни съ онова, което става, партизанство не трѣбва да има. И г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи трѣбва да вземе поука отъ неговия колега въ Сърбия, който назначава персоналъ, състоящъ отъ хора отъ всички партии, най-достойнитѣ хора да отидатъ и заематъ административнитѣ длъжности.

Съ тия нѣколко думи свършвамъ, като смѣтамъ, че г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи ще вземе актъ отъ тѣхъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве.

(Прѣседателското мѣсто заема подпрѣседателъ г. Г. Згуревъ)

Министъръ А. Людскановъ: Г. г. народни прѣдставители! Ползувамъ се отъ бѣлѣжката, която ми се направи отъ прѣждеговорившия ораторъ, да дамъ нѣкои обяснения за освѣтление на г. г. народнитѣ прѣдставители, които въобще сж чули, може-би, нѣкои свѣдѣния по администрацията въ новоосвободенитѣ земи. По какви причини, тукъ не е нужно да ви се обяснява, но ние не можахме и не можемъ още да въведемъ наеднѣжъ една администрация както трѣбва въ новоосвободенитѣ земи. Прѣдставете си напѣтѣ войски, които трѣгнаха отъ тукъ и стигнаха чакъ до Чаталджа, отъ една страна, и до Солунъ — отъ друга; заеха такава една широка територия, и прѣдставете си при това второто положение, че подъ знамената се повикаха най-достойнитѣ, най-способнитѣ, най-жизнерадостнитѣ синове на България, хора, които сж и най-пригоднитѣ за такива едни служби по администрацията; прѣдставете си и положението на министра на вътрѣшнитѣ работи, който трѣбваше да подбира лицата за администрацията въ тия мѣста. Ето защо се явиха тукъ-тамъ назначени лица по администрацията, обаче, не отъ мене, които може-би не отговарятъ напълно на ония условия, на които азъ самъ бихъ желалъ да отговарятъ. А работата стана така. Веднага подиръ заемането на извѣстна територия отъ военнитѣ власти, послѣднитѣ бѣха, които възлагаха на извѣстни лица да отпразднелватъ гражданското управление. Но прѣдъ видъ, че положението е военно, гражданскитѣ чиновници тамъ сж служили главно за помощници на военнитѣ власти. Подиръ, като се поуреди и установи положението въ бившия Одрински вилаетъ, на първо врѣме се назначи единъ воененъ губернаторъ за Одринския вилаетъ, но не отъ гражданското управление, а отъ военната властъ, която окупира ония земи.

Главното тилово управление, по мѣру възможности, при заемането на разнитѣ мѣста, се обръщаше къмъ мене, и каквото искаше отъ мене, това и азъ можахъ да дамъ. Обръща се къмъ мене съ една телеграма: „Назначете петъ околийски началници, да кажемъ, за Виза, Мидия, Малко-Търново, Люле-Бургазъ и Лозенградъ“. Азъ трѣбваше веднага да се постарая да намѣря отъ тукъ петътѣ околийски началници да ги прата тамъ. Подирѣ ми казва: „Пратете 10 пристави за еди-кои мѣста“, и азъ трѣбваше да ги намѣря. Прѣдъ видѣ, обаче, на положението, че азъ нѣмахъ располагаеми готови за тази служба лица, защото най-виднитѣ и най-достойнитѣ бѣха подъ знамената, а азъ трѣбваше да търся, разбира се, пакъ достойни и честни лица, които да иматъ опитностъ по администрацията — защото азъ пращамъ тамъ хора, които трѣбва да въвеждатъ администрация, да въвеждатъ полиция, а не да се учатъ тепърва да администратиратъ — моитѣ изборъ се ограничаваше отъ казаното, а при това подъ второ едно условие, че азъ трѣбваше да избирамъ хора, които малко-много да знаятъ мѣстния езикъ, а мѣстни езици сѣ два — турски и грѣцки.

Нѣкои отъ болшинството: И български.

Министъръ А. Людскановъ: Нѣма съмнѣние, българскиятъ езикъ е официаленъ езикъ, но ако искаме да въведемъ една администрация, както трѣбва, нашитѣ чиновници трѣбваше да знаятъ и мѣстния езикъ, за да могатъ да се разбиратъ съ населението. Поради всичко това, и понеже нѣмахъ кредитъ за нови чиновници — казвамъ това за мене, а то се подразбира и за моитѣ другари: министритѣ на финанситѣ и на желѣзницитѣ, а тъй сѣщо и на войната — ние командировахме отъ тукъ чиновници, обезлюдохме България, така да се каже, отъ администратори, само за да изпратимъ по възможностъ най-достойнитѣ, и тѣ се командироваха врѣменно, а не се назначиха окончателно. Азъ имамъ прѣдъ себе си списъка на тѣзи чиновници и бихъ могълъ да ви го прочета, за да видите моитѣ назначения, но ще ви кажа само въ общи думи, безъ да се спирамъ въ подробности, че сѣмъ пратилъ въ Македония и Одринско хора, отъ които 95% знаятъ турски, а нѣкои отъ тѣхъ и грѣцки езикъ, и 95% сѣ бивши служаци по администрацията не само въ сегашния нашъ и бившия режими, но и въ режимитѣ на другитѣ партии. Мога да се позова на лица, като напр. околийския началникъ въ Кавала, който е билъ окръженъ управителъ въ врѣме на демократитѣ; мога да ви кажа, че сѣмъ назначилъ на други мѣста хора, които сѣ били добри администратори и при сѣмболовиститѣ, и при радославиститѣ и пр., никакъ не сѣмъ обръщали внимание на политическата имъ боя, а сѣмъ командировали на първа рѣка хора, които тукъ бѣха на власт, които администратиратъ България, които азъ лично зная и мога да отговарямъ за тѣхнитѣ дѣйствия. Вънъ отъ това, на помощъ ми се дадохъ чиновници, които довчера сѣ били на служба въ новоосвободенитѣ мѣста, напр. всички наши консули, които бѣха въ Одринско, Македония и въ Цариградъ, бѣха на мое разположение, и азъ днесъ въ Македония и Одринския вилаетъ имамъ окръжни управители, голѣмото болшинство отъ които сѣ били тамъ консули. Така напр., бившиятъ битолски консулъ Тодоръ Недковъ, е шилски окръженъ управителъ, драмскиятъ окръженъ управителъ е бившиятъ скопски консулъ Живко Добревъ, Сѣрскиятъ окръженъ управителъ е бившиятъ цариградски консулъ Иванъ Хаманджиевъ, лозенградскиятъ е бившиятъ консулъ въ Одринъ, д-ръ Кожухаровъ; само двама окръжни управители, въ Гюмюрджина и Родосто, сѣмъ пратилъ отъ тукъ, отъ титулярнитѣ окръжни управители. Нѣщо повече, при военния губернаторъ въ Лозенградъ сѣмъ командировалъ Георги Юруковъ,

бивши консулъ въ Сѣресъ, който му е на помощъ като съвѣтникъ. Но понеже нито губернаторътъ, нито г. Юруковъ знаятъ администрацията въ тѣнкости, придалъ сѣмъ му и вторъ съвѣтникъ бургазскитѣ окръженъ управителъ г. Богоевъ, единъ отъ най-добритѣ окръжни управители. За Родосто бѣше командированъ единъ окръженъ управителъ отъ тукъ, плѣвенскиятъ, г. Паскалъ Рачевъ. Но понеже се назначи сега воененъ губернаторъ и на Македония, съ сѣдалище въ Сѣресъ, а Родосто може да остане врѣменно и безъ окръженъ управителъ, азъ командировахъ послѣдния на помощъ на губернатора въ Сѣресъ. Прѣдъ менъ е списъка на околийскитѣ началници, които сѣмъ командировалъ; тѣ сѣ около 24 души. Като не ми стигнаха — понеже не можехъ съсѣмъ да обезлюда България отъ околийски началници, които въ настоящото врѣме сѣ душата на най-важния институтъ — реквизиционнитѣ комисии, понеже много отъ тѣхъ не бѣха си свършили смѣтнитѣ съ послѣднитѣ и можеха да бѣдатъ изложени на голѣми неприятности въ послѣдствие при оправдаване на тѣзи смѣтки — азъ се принудихъ да командировамъ пристави да изпълняватъ длѣжността на околийски началници и за такива вземахъ най-опитнитѣ. Понеже и приставитѣ не ми стигнаха, защото мнозина отъ тѣхъ сѣ подъ знамената, азъ се принудихъ да взема опитни старши стражари, които сѣ служили 15—18 години и които почти всички знаятъ най-малко турски, а нѣкои и грѣцки — вземахъ ги отъ столицата, отъ Варна, Пловдивъ и пр. — и ги натоварихъ да изпълняватъ полицейската служба. Взехъ тъй сѣщо всички други по-високи административни чиновници, които имахъ на разположение, понеже нѣмахъ кредитъ за нови; взехъ подначалницитѣ при министерството, подсекретаритѣ при окръжнитѣ управления — понеже секретаритѣ, като заети съ реквизиционнитѣ комисии, не можехъ да взема — и ги командировахъ да изпълняватъ длѣжността било на околийски началници или пристави, било на секретари или подсекретари при окръжнитѣ и околийскитѣ управления. Ето какъ сѣмъ вербувалъ досега администрацията въ новоосвободенитѣ земи. Въ туй вербуване — пакъ заявявамъ тържествено прѣдъ васъ — не сѣмъ се водилъ отъ никакви партизански цѣли. На петътѣ души, назначени за окръжни управители, не имъ зная политическата боя. Тѣ сѣ консули, които сѣ служили отъ 10—15 години. Да ли сѣ народници или прогресисти, сѣмбололисти или радослависти, азъ не ги питахъ; тѣ бѣха турнати въ мое разположение, тѣ познаваха страната и азъ ги натоварихъ врѣменно съ администрацията на новоосвободенитѣ земи. Ето какъ станаха назначенията. И докато не се свърши мирътъ и докато не се консолидира положението, азъ не намѣрявамъ иначе да дѣйствувамъ. За мене въ Македония и Одринско нѣма партизани, тамъ има освободенъ български народъ, съ усилията на всички партии, на всички дѣтели въ България, на всички български подданици, които дадохъ всичко, което можеха да дадатъ — и труда си, и жнота си най-сетѣ.

Ето, г-да, тѣзи сѣ били съображенията, които сѣ ме ръководили при назначаванята на административенъ персоналъ. Като се свърши войната, като се установи положението, когато дойде врѣме окончателно да се нареди администрацията, нѣма съмнѣние — нѣма да го скрия, ние сме, които управляваме тази страна, ние понесохме най голѣмитѣ усилия — че назначавитѣ лица, ще се вербуватъ прѣимуществено отъ двѣтѣ групи, но това не изключва назначаването на достойни лица и отъ другитѣ политически групи.

В. Кознички: Я, моля, обяснете за полицейския приставъ.

Министър А. Людскановъ: Колкото за този слу-
чай, той не е върненъ.

В. Кознички: Защо?

Министър А. Людскановъ: Защото нѣма при-
ставъ арестуванъ въ Сѣресъ и доведенъ тукъ. Азъ
ще обясня случката. Тамъ е билъ назначенъ отъ
военнитѣ власти за градоначалникъ едно лице бившъ
четникъ. Азъ пратихъ единъ околийски началникъ.
Слѣдъ като и управителятъ не можа да стигне, по-
неже той трѣбваше да отиде чакъ въ Солунъ да
вземе нѣкои наставления и отъ нашитѣ военни
власти, тамъ този господинъ, който се бѣше облѣ-
кълъ съ градоначалнишки лампази, се разпоречи-
даше и не искаше да прѣдаде властта на назна-
чения отъ мене, и азъ трѣбваше да се боря десетъ
дена докато взема властта отъ него — нѣма да
казвамъ имена. Властта най-сетнѣ вземахме онзи
день. Подобни нѣща въ военно врѣме сѣ възможни,
понеже военнитѣ власти минаватъ безъ да се опи-
ратъ и назначаватъ врѣменно лица да управляватъ.
Такъвъ единъ туря лампази, мисли, че е всичко,
взель и назначилъ самъ 80 стражари, 4 пристави и
захваща да управлява. Най-сетнѣ тѣй е разбиралъ
той управлението. Но днесъ въ Сѣресъ имаме око-
лийски началникъ и окръженъ управителъ.

В. Кознички: Не признавате ли, че по заповѣдъ
на прокурора при военно-полевио сѣдъ е арестуванъ
единъ полицейски приставъ?

Министър А. Людскановъ: Вѣроятно е този.

В. Кознички: Не е този.

Министър А. Людскановъ: Азъ зная, че е аресту-
ванъ единъ околийски началникъ отъ врѣменнитѣ,
назначенъ не отъ менъ.

В. Кознички: Отъ Васъ назначенъ.

Министър А. Людскановъ: То е вѣрно, че ста-
наха нѣкои неприятни работи, но не отъ моитѣ на-
чалници, а отъ врѣменнитѣ, и тѣ ще отговарятъ.
Кажете му името и азъ ще Ви отговоря.

В. Кознички: Приставъ Легомановъ — обвиненъ
по кражба на нѣкоя голѣма сума.

Министър А. Людскановъ: Той е тукъ и утрѣ
заминава за тамъ. Той е дошълъ отъ Сѣресъ да до-
кладва, и ако искате, азъ ще Ви го пратя да го
видите.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата
търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола
Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Менъ
не ме интересува въпросътъ за личности, но отъ ду-
митъ на г. министра схващамъ единъ въпросъ на
принципъ, за който искамъ да кажа двѣ-три думи.
Когато единъ министъръ на вътрѣшнитѣ работи ще
каже прѣдъ парламента: „Не назначенъ отъ мене
човѣкъ, а отъ нѣкоя друга власть назначенъ“ и иска
да каже, като че пада отъ него отговорността, азъ
смѣтамъ, че именно въ това отношение на нѣкакви
двѣ власти въ тая страна стои зародишътъ на всички
бъркотии, които и вчера, и утрѣ, и въ други день ще
срѣщнете. И ако има нѣщо непонятно, то е именно
това, и заради туй бихъ желалъ да се уредятъ отно-
шенията на властитѣ, които разполагатъ днесъ и въ
старото българско царство и съ земитѣ на новото
българско царство. Защото, г. г. народни прѣдстави-

тели, драго е на българина, когато чува да се хвали
дисциплината и редътъ на българската войска на-
вредъ, кждѣто е стѣпила. Би било желателно всѣки
българинъ да почувствува тѣзи добри отзиви отъ
чужбина и за гражданската власть, която отива въ
новитѣ земи, защото една държава, консолидирана
като българската, която отъ 25—30 години насамъ
доказа на свѣта, че е една държава, която може да
конкурира съ чуждитѣ държави, желателно е, ка-
звамъ, сега тая държава да може, като се разширява
въ новитѣ земи да докаже наистина и на ония, които
чакатъ свобода и свѣтлина отъ нея, че е въ съ-
стояние да нареди тия земи по подобие на себе си.
И когато се казва, че една власть назначава одного
въ Сѣресъ, а друга назначава другиго въ Сѣресъ, и
тѣзи хора скандалитъ българската власть, която за
мене е само една, защото не може да има друга,
трѣбва именно тамъ да се замислимъ и да поди-
римъ причинитѣ на злото. Азъ не искамъ да се впу-
щамъ на конкретни случаи, защото не сѣ желателни,
па да признаемъ не сѣ много. Но нѣколкото малки
скандалчета, които сѣ станали, сѣ въ състояние да
оронятъ престижа на българската власть. И мене не
ме интересува военната или гражданската власть,
а българската власть, която е една. И трѣбва сега
въ тия двѣ власти да се опрѣдѣлятъ всичкитѣ атри-
буции и въ общата хармония на тия власти прѣдъ
свѣта именно да стои едната власть — българската
власть. Всичкото е тамъ. Азъ разбирамъ г. Людска-
новъ какъ съ тѣжа може да каже тѣзи работи, както
всѣки би ги казалъ. Но смѣтамъ, че ако единъ ми-
нистеръ не е властенъ, има единъ кабинетъ, който е
властенъ, защото той разполага съ сѣдбинитѣ на
народа, има единъ парламентъ, който е въ състояние
винаги да подкрѣпя, за да не може за властта да се
чуватъ такива печални случаи.

(Прѣседателското мѣсто заема изново подпрѣд-
седателтъ г. А. Буровъ)

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата
г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министър А. Людскановъ: Вижда се, че г. Му-
шановъ не ме е разбралъ добръ или не е взель прѣдъ
видъ всички данни по дѣлото, така да се изрази.
Ние се намираме въ една страна, окупирана отъ
военнитѣ власти, въ военно положение и въ военно
врѣме. Можеше ли министърътъ на вътрѣшнитѣ ра-
боти да нарежда както трѣбва администрацията?
Прѣди всичко, трѣбваше редъ да се тури и животътъ
и имотътъ на хората да се запази. Това го правятъ
военнитѣ. Подиръ военната власть върви една
полска жандармерия, командувана на военни начала.
Войската като мене, тя най-напрѣдъ тура редъ и си
поставя военни коменданти. Съ това заедно тя или
назначава врѣменно и гражданската власть, или увѣ-
домява мене, и азъ изпращамъ отъ тукъ чиновници.
Полека-лека се замѣства врѣменно назначената
гражданска власть отъ военнитѣ власти, за да ту-
рятъ редъ. Нѣма двѣ власти тукъ и не можеше да
бѣде иначе по самото естество на работата. Прѣд-
ставете си, трѣгва генералъ прѣзъ Кюстендилъ,
заема Сѣресъ и отъ тамъ наеднѣжъ отива до Гюмюр-
джина и навсѣкждѣ остава по единъ околийски на-
чалникъ заедно съ коменданта. Това е твърдѣ есте-
ствено. Слѣдъ това, по искането на главното тилово
управление, съ което се сношавамъ за всички гра-
ждански властители въ страната, назначавамъ гра-
жданската власть, пращамъ я тамъ и тя замѣнява врѣ-
менната, или одобрявамъ назначената отъ военнитѣ
власти, както направихъ на нѣкои мѣста. Това е по-
ложението; нѣма двѣ власти. Случило се въ Сѣресъ
единъ господинъ, който не рачилъ да прѣдаде
властта, носилъ нѣколко дена повече лампазитѣ на
градоначалникъ, слѣдъ което го теглихъ на сѣдъ и го

заставихъ насила да прѣдаде властѣта. Но мога да ви кажа съ задоволство, че отъ отзивитѣ, които азъ имамъ — азъ пратихъ гласни и негласни ревизори да ми донесатъ за случката, понеже, както г. Мушановъ, и азъ, и цѣлиятъ кабинетъ скъпимъ за името на нашата България, за името на нашата културна страна, която отива не само да завоюва, но и да въвежда българска култура, да въвежда законность, редъ и правда — мога да ви кажа, че съ твърдѣ малки изключения, извършено досега въ тѣзи завоювани страни отъ властѣтъ е достойно не за порицание, а за уважение и похвала.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Обявявамъ дебатитѣ за прѣкратени.

Ще се гласува. Които г. г. народни прѣдставители приематъ на първо четене законопроекта за пактници, служащи, работници и частни лица на служба въ новоосвободенитѣ земи, и на ония граждански чиновници и служащи въ войската и по военното въдомство тѣй, както се прочете отъ г. докладчика, моли, да вдигнатъ ража. (Болшинство) Събранieto приема.

Слѣдующата точка отъ дневния редъ е законопроектътъ за отлагане произвеждането на изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти.

Моли секретаря г. Ванко Георгиевъ да го прочете.

Секретарьтъ В. Георгиевъ: (Чете)

„Докладъ до Народното събрание.

„Мандатътъ на сегашнитѣ селско-общински съвѣти, избрани прѣзъ 1911 г., изтича прѣзъ идущата година (чл. 18 отъ закона за селскитѣ общини). Споредъ чл. 148 отъ избирателния законъ, изборитѣ за членове на казанитѣ съвѣти въ царството трѣбва да станатъ въ третия недѣленъ день на мѣсецъ февруарий 1913 г.

„Понеже, при сегашнитѣ изключителни обстоятелства, въ които се намира страната, болшинството избиратели сж подъ знамената и мѣсецъ февруарий става врѣме неудобно за избори, то имамъ честъ да внесе въ Народното събрание, за разглеждане, приложенія тукъ законопроекта, за отлагане произвеждането изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти за първия недѣленъ день отъ изтичането два мѣсеца отъ датата на заповѣдта за общата демобилизация на въоръженитѣ сили на царството.

„София, 1 декемврий 1912 г.

Министъръ на вътрѣшнитѣ работи и народното здраве: **А. Людскановъ.**

„Законопроектъ

за отлагане произвеждането изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти.

„Чл. 1. Изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвѣти, прѣдстоящи да се произведатъ въ третия недѣленъ день на мѣсецъ февруарий 1913 г. (чл. 148 отъ избирателния законъ), се отлагатъ за първия недѣленъ день отъ изтичането два мѣсеца отъ датата на заповѣдта за общата демобилизация на въоръженитѣ сили на царството.

„Чл. 2. Разпорежданията на чл. 1 сж въ сила само за изборитѣ, произведени за избиране членове на селско-общинскитѣ съвѣти прѣзъ 1913 г.“

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскитѣ народенъ прѣдставител г. Никола Мушановъ.

Н. Мушановъ: Г. г. народни прѣдставители! Колкото законопроектчетата имаме тукъ да гласуваме, сж свързани съ термина „демобилизация“. Законопроектътъ за мораториума казва, че срокътъ ще се продължи два мѣсеца или единъ мѣсецъ отъ деня на демобилизацията. Сжщиятъ този терминъ е поставенъ въ този законъ по редъ, който казва: два мѣсеца слѣдъ демобилизирането ще се произведатъ селско-общинскитѣ избори. Азъ бихъ желалъ, г. г. народни прѣдставители, за ясность да се опрѣдѣли що значи „демобилизация“. Този въпросъ се повдига и при гласуването на закона за военното положение, въ който се казва, че военното положение прѣстава съ демобилизирането на войскитѣ. Какво се разбира подъ думата „обща демобилизация“?

Д-ръ В. Радославовъ: Отмѣна на указа за мобилизацията.

Н. Мушановъ: Тогава трѣбва да интервенира неопрѣмѣнно властѣта, за да отмѣни указа. Но какъ министерството ще смѣта демобилизирани ли сме или не, ако не се направи обща демобилизация на войскитѣ, а оставите два или три корпуса?

Министъръ П. Абрашевъ: Тукъ е казано „обща“.

Н. Мушановъ: Именно, азъ ще поддържамъ и искамъ да се обясни, защото не мога да приема, че трѣбва да стане обща демобилизация, за да се възвърнатъ свободитѣ и правата на народа. И вѣрвамъ, че много отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не схващатъ това. Ако стане частична демобилизация, въ смисълъ, че оставите два-три корпуса или набора, защото имаме нужда да пазятъ новитѣ земи, на какво основание България ще стои подъ военно положение и защо нѣма да правите изборъ да положимъ, ако само два, три или четири набора отъ войскитѣ стоятъ, а всички други се демобилизиратъ? Този въпросъ повдигамъ, защото много пакти съмъ мислил по него. Може-би, когато дойде врѣме за демобилизацията, да има хора, които да желаятъ да злоупотребяватъ и затова народното прѣдставителство би трѣбвало съ единъ свой вотъ да опрѣдѣли значението на този терминъ. Ето защо азъ бихъ молилъ г. министра да се съгласи въ комисията да се пообмисли този въпросъ. Г. военниятъ министъръ е тукъ и разбирамъ, че всички желаемъ едно нѣщо — да примиримъ една необходимостъ, която се налага отъ сегашнитѣ събития, които се развиватъ у насъ, необходимостъ, казвамъ, съ лишението на свободи, защото всички тѣзи положения, които сж свързани съ мобилизацията, едни засѣгатъ свободитѣ на народа, безспорно, както и военното положение, както и цензурата, а други пъкъ правата на гражданитѣ, да има всѣки правото да си изиска, което му се дължи, защото настѣпва нормално врѣме, а само ненормалното извиква нуждата отъ продължение на сроковетѣ за изплащане на задължения и т. н. Та взехъ думата, за да повдигна този въпросъ, като смѣтамъ, че въ комисията съ респективнитѣ министри ще поприказваме, за да опрѣдѣлимъ една обща мисль, която, собствено, трѣбва да е еднаква и на правителство и на прѣдставителство.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата г. министърътъ на вътрѣшнитѣ работи.

Министъръ А. Людскановъ: Г-да! Г. Мушановъ засегна въпроса за военното положение — кога почва и кога прѣстава — но за него ще говоримъ при другъ случай. Ние сами търсехме терминъ, който да употрѣбимъ за срока, отъ който да опрѣдѣлимъ дѣйствието, което има да стане. На 1 октомврий идущата година трѣбва да стѣпятъ новитѣ

селско-общински съвети, обаче, споредъ закона изборитѣ за тѣзи съвети, ставатъ прѣзъ м. февруарий. Между тѣмъ, страната се намира въ положение, което виждате, силитѣ ѝ сѫ мобилизирани и всички български избиратели, отъ известна възраст и категория, сѫ подъ знамената. Какъ трѣбва да се каже сега въ единъ законопроектъ, който разпорежда за такова едно дѣйствие, каквото е изборътъ, за упражняването на такива едни права, каквито сѫ правата на избора. Ние търсимъ кой трѣбва да бѣде изходниятъ моментъ. Изходниятъ моментъ трѣбва да бѣде единъ — демобилизацията на българскитѣ въоръжени сили. Съ какво се констатира тази демобилизация, съ какво се тя започва? Тя се започва съ единъ царски указъ; въ този указъ се казва, че отъ еди-кога става демобилизация, и въ члена, който разискваме, се казва два мѣсеца отъ датата на заповѣдта или указа, сѫ едно, за обща демобилизация. Що е обща и частична демобилизация, законътъ за въоръженитѣ сили прѣдвижда. Г. Мушановъ е правъ, като казва, че ако останатъ напр. три дивизии, тя не е вече обща демобилизация, тя е частична демобилизация. Но не могатъ да останатъ за дълго време само три дивизии мобилизирани. Тѣ могатъ да останатъ само временно по начина както бѣше мобилизирана осмата Тунджанска дивизия прѣзъ 1909 г. Не можешъ да мобилизирашъ и да стоишъ така двѣ, три или петъ армии. Сега се произвежда наборъ и въ мѣстата, които сме освободили, и нѣма съмнѣние, че въ бѣдѣще съ тѣхъ ще се пазиредътъ, но докогато не се свърши и поднише мирътъ, не може да послѣдва обща демобилизация.

Г. Мушановъ е правъ, че ако три дивизии останатъ недемообилизирани, нѣма обща демобилизация, но нѣма другъ начинъ да се уреди тоя въпросъ. Азъ съмъ готовъ въ комисията да размѣнимъ мисли по въпроса, да видимъ, ако можемъ, да намѣримъ нѣкой другъ модусъ, нѣмамъ нищо противъ. Моята цѣль е да има начало и край, както законътъ прѣдвижда, и да се знае кога ще станатъ тѣзи избори. Ако бѣше казано да станатъ на 15 априлий, може дотогава да нѣма демобилизация, слѣдователно, какъ можете да фиксирате това още сега? Прочее, когато дойдемъ да гледаме законопроекта въ нашата комисия, заедно съ г. Мушанова ще търсимъ, ако можемъ да намѣримъ нѣщо по-опредѣлено, да го кажемъ. Сега ви моля да приемете по принципъ това, което ви се прѣдлага.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Които прие-матъ на първо четене законопроекта за отлагане произвеждането на изборитѣ за членове на селско-общинскитѣ съвети, моля, да вдигнатъ рѣка. (Болшинство) Събранието приема.

Послѣдна точка отъ дневния редъ е първо четене законопроекта за допълнение врѣмнената наредба за отсрочката, мораториума.

Моля г. секретаря да прочете законопроекта.

Секретаръ В. Георгиевъ: (Чете)

„М о т и в и

къмъ законопроекта за допълнение врѣмнената наредба за отсрочката (moratorium).

Г. г. народни прѣдставители,

„Извѣстни ви сѫ обстоятелствата, които наложиха създаването врѣмнената наредба за отсрочката (moratorium) отъ 17 септемврий т. г., одобрена отъ васъ на 19 сѣция и утвърдена съ указъ № 10 отъ 29 септемврий т. г. Съ тая врѣмнената наредба се даде отсрочка на частнитѣ лица, дру-

жества и банки за изпълнение на паричнитѣ задължения помежду имъ, изходящи отъ търговски и граждански сдѣлки, извършени прѣди 17 септемврий 1912 г., за единъ срокъ отъ три мѣсеца — отъ 17 септемврий до 17 декемврий т. г. Извънреднитѣ обстоятелства, съ които се мотивира създаването на наредбата, и днесъ, обаче, съществу-ватъ и налагатъ продължаването на отсрочката, за която цѣль имамъ честь да ви прѣдставя, г. г. народни прѣдставители, за гласуване и приемане приложения тукъ законопроекта за допълнение врѣмнената наредба за отсрочката (moratorium).

„Постановленията на закона, който моля да гласувате и приемете, сѫ нагодени по начинъ, да могатъ по-добре да се постигнатъ цѣлитѣ на отсрочката и се удовлетвори справедливостта. Продължението на отсрочката, безъ да се опрѣдѣля размѣрътъ му, се свързва съ единъ извѣстенъ моментъ слѣдъ общата демобилизация, отъ когото общественитѣ животъ ще може да тече нормално. Отсрочката, както това го изисква справедливостта и цѣлесъобразността, ще се изчислява за всички задължения отъ тѣхния падежъ.

„София, декемврий 1912 г.

„Министъръ на правосъдието: П. Абрашевъ.

„Законопроектъ

за допълнение врѣмнената наредба за отсрочката (moratorium).

„Членъ единственъ. Отсрочката (moratorium), дадена съ врѣмнената наредба отъ 19 септемврий 1912 г. (указъ № 10 отъ 29 септемврий с. г.) за изпълнението на парични задължения, се продължава, при същитѣ условия, до 30-я день включително слѣдъ издаването заповѣдта за обща демобилизация на въоръженитѣ сили на царството. Всички парични задължения, обаче, трѣбва да получатъ отсрочка съ толкова дни подиръ падежа си, колкото сѫ се изминали отъ 17 септемврий 1912 г. до 30-я день, слѣдващъ общата демобилизация.“

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата плѣвенскитѣ народенъ прѣдставителъ г. Цоню Бръшляновъ.

Ц. Бръшляновъ: Г. г. народни прѣдставители! Продължението на отсрочката, което се иска по този законопроектъ, е крайно належащо, даже нѣщо повече — само съ това продължение ще може да се осъществи и нашата мисль, която имаме всички тукъ, когато приехме миналата извънредна сесия закона за отсрочката. Защото досега ние, въ сѣщностъ, не сме дали никакви облиги на длъжницитѣ, облиги законни и твърдѣ справедливи. Въ сѣщностъ, кредиторитѣ, и да искаха сега, не можеха нищо да направятъ на длъжницитѣ, защото нѣмаше изпълнителна власть. Никой не можеше да отива съ пристава да секвестрира нѣкому вещитѣ за дългъ и ако остане работата тѣй, то значи, че ние само сме говорили за отсрочка и справедливостъ, а въ сѣщностъ не сме дали нищо. Смыслътъ на отсрочката е главно въ това, да се даде едно улеснение на длъжницитѣ, които поради обстоятелството, каквото е напр. войната, сѫ били поставени въ положение да не могатъ да плащатъ, да имъ се даде това улеснение, да имъ се даде врѣме, срокъ, слѣдъ като влѣземъ въ нормалната зона на нашия животъ, когато вече тѣ започнатъ да упражняватъ своя занаятъ или своята професия, да могатъ да припечелятъ, ако не да платятъ дълговетѣ си, то поне да платятъ лихвитѣ, да намалятъ дълговетѣ си. Това може да стане само тогава.

когато започне нормалният живот. И заради туй, азъ считамъ, че не само трѣбва да приемемъ този законопроектъ, но и трѣбва да продължимъ срока; едномѣсеченъ срокъ отъ демобилизацията натакъ, менъ ми се вижда крайно малъкъ. Азъ смѣтахъ даже — и това казахъ въ комисията, когато приехме първия законъ за мораториума, и болшинството, доколко си спомнямъ, бѣше съгласно за това — че тая отсрочка трѣбва да бѣде три мѣсеца отъ датата на демобилизацията, и още тогава изказахме желание да се продължи тая отсрочка. Но отъ г. министра Абрашевъ, както и отъ другитѣ г. г. министри ни се каза да не бързаме съ опрѣдѣлението на срока, защото послѣ ще го продължимъ. Сега, азъ моля и настоявамъ, щото почитаемото Народно събрание да приеме тази отсрочка да бѣде не единъ мѣсець, а три мѣсеца отъ датата на демобилизацията. Това едно — то, разбира се, се отнася до второто четене, но азъ сега го обяснявамъ.

Второ, съ въпроса за отсрочката на платежитѣ е свързанъ донѣкъ и съ другъ единъ въпросъ, по който, може-би, бѣше нужно да законодательствуваме отдѣлно. Това е въпросътъ за сѣдебнитѣ срокове. Минималниятъ пътъ въ комисията, когато обсъждахме закона за мораториума, повдигна се този въпросъ, и г. министърътъ на правосѣдието ни заяви, че — то се знае, излизало е да се казва и излизало е да се законодательствува специално върху слѣдующето — че въ време на война, когато всички български граждани, способни да носятъ оръжие, сѣ под знамената, когато фактически сѣдилищата сѣ затворени и нѣма възможностъ да се изпълняватъ никакви нареждания относително сроковетѣ, въ тѣзи дни тия срокове нѣма да текатъ. Но, г. г. народни прѣдставители, нашитѣ комисии обикновено протоколи не държатъ, и доколкото държатъ, тѣ не сѣ публични. И заради това азъ считамъ, че тукъ е моментътъ, когато ще трѣбва ние да бѣдемъ осѣтени по този въпросъ съ една декларация отъ г. министра на правосѣдието, отъ която да се види, да-ли той счита, че това ще бѣде така, както азъ казвамъ, или, ако не счита, че това ще бѣде така, тогава азъ, или кой и да е отъ насъ, да направимъ едно прѣдложение въ тази смисълъ. А моята мисълъ е слѣдующата. Сѣдилищата на 17 септември сѣ затвориха, даже имаше назначени дѣла, и тѣ се отложиха. Сѣдилищата останаха безъ персоналъ, удариха имъ ключоветѣ и имаше една грамадна частъ дѣла, по които, както това бива всѣки денъ, имаше сѣдебни дѣйствиа, които трѣбваше да бѣдатъ извършени отъ странитѣ въ този или слѣдующия денъ: тѣ иматъ обикновено срокове отъ 7 дена, отъ мѣсець или три мѣсеца; има срокове, които текатъ по силата на самия законъ, има и срокове, които се опрѣдѣлятъ отъ съда — напр., сѣдебни срокове за заплащане разноситѣ на вѣщи лица — и разни други срокове. Азъ вървамъ, че едва-ли би се намѣрило по едно висшѣ дѣло отсѣтствието на такъвъ срокъ, защото обикновено дѣлата висятъ не само да бѣдатъ назначени, когато имъ дойде редътъ, а за да се даде възможностъ на странитѣ да изпълнятъ нѣщо. Е добръ, ние рискуваме слѣдъ демобилизацията, като се отворятъ сѣдилищата, да видимъ странитѣ поставени въ едно крайно рисковано и тежко положение. Може-би нѣкои сѣдилища да схванатъ тая мисълъ тъй, както ние я схващаме, но, може-би, нѣкои ще сметатъ, че това не е причина, за да се оправдае неизпълнението на онова, което страната е трѣбвало да извърши въ извѣстенъ срокъ. Защото, ако се погледне точно на буквата на закона, ние ще намѣримъ слѣдующето: напр., въ чл. 691 отъ закона за гражданското сѣдопроизводство, за възстановяване правото на апелъ сѣ изброени три причини, по които могатъ да се възстановяватъ

пропуснатитѣ срокове, за да се даде апелативна жалба. Затова трѣбва да се подаде молба, която се съобщава на противната страна и единъ видъ образува се едно производство върху този въпросъ. Считаме ли ние, че ще трѣбва всички тия срокове за подаване апелативни и касационни срокове, или писмени отговори по граждански дѣла, които сѣ пропуснати, да се възстановятъ съ частно производство? Ами тогава трѣбва да отгрупаме сѣдилищата съ още толкова дѣла, колкото има, дѣла съвсѣмъ безсмислени. Въ главата за сроковетѣ чл. чл. 733, 734 и слѣдующитѣ прѣдвизидатъ три причини, по които срокътъ може да бѣде възстановенъ, но това възстановяване не става по право, а трѣбва да бѣде искано отъ странитѣ и дадено отъ съда; значи, трѣбва отдѣлно производство за това. Азъ считамъ, че справедливостта изисква, и не само справедливостта, но и самата нужда, за да се не създаватъ излишни спорове и излишна работа за сѣдилищата и да се не поставятъ изкуствено хората въ трудно положение, щото отъ датата 17 септември, когато сѣдилищата сѣ затвориха, до датата, когато тѣ бѣдатъ отворени по начинътъ, за да почнатъ нормално да функциониратъ, тѣзи дни да се считатъ отъ сѣдилищата като несѣществующи, просто като единъ ласунъ, като една празнота. Тѣзи дни не бива да влияятъ на сроковетѣ. Това е, което смѣтамъ за най-справедливо, и понеже г. министърътъ на правосѣдието се изказа тогава въ комисията въ смисълъ, азъ бихъ желалъ да чуя и тукъ прѣдъ насъ тая негова декларация, за да не стане нужда да внасяме законодателно прѣдложение.

Въ свръзка съ това, ще съобща и слѣдното. Азъ имамъ свѣдѣния, че г. министърътъ на правосѣдието е разпоредилъ да се започне работата въ сѣдилищата, и така нѣкакъ си, позволете да кажа, като-че-ли контрабанда — ако има сѣдин, да се събератъ и да вършатъ работата. Кажа е тая работа, която тѣ ще вършатъ, когато странитѣ сѣ под знамената, когато призовкитѣ едва-ли биха могли да бѣдатъ съобщавани, но да не и да биха могли съобщавани, не е време сега да отиваме на единъ хора да разглеждаме дѣлата само заради туй, защото тѣ случайно сѣ тукъ, а на други да ги отлагаме за по-нататъкъ. И защо е това тормозене, тъй да се каже, и на сѣдилища, и на страни? Азъ считамъ, че всички дѣйствиа, които сѣдилищата биха си позволили да извършатъ дотогава, докато не се вдигне военното положение и мобилизацията, ще бѣдатъ дѣйствиа незаконни. Ние сме почнали отъ 17 септември да считаме, че сѣдилищата сѣ затворени, че сѣ заключени, отъ тѣ ще бѣдатъ отворени и отключени тогава, когато това може да стане за всички сѣдилища въ България и за всички български граждани при еднакво положение, а не случайно кѣдъ може, кѣдъ не може, защото ще станатъ маса некрасиви работи.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Никола Константиновъ.

Н. Константиновъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ нѣма да говоря по този законопроектъ, но искамъ да обърна вашето внимание, а така също и на г. министра на правосѣдието и комисията, която ще има да се занимава съ разглеждането му, върху слѣдующето. Безъ съмнѣние, този законопроектъ за мораториума или въобще самиятъ мораториумъ има значение и за държавния кредитъ навѣнъ, вънъ отъ това, че той създава едно безправно положение въ страната, което се търпи. Обаче бихъ молилъ да се уреди отъ г. г. комисаритѣ въ комисията напр. слѣдующиятъ случай. По

закона за мораториума длъжниците сж свободни да не платят дълговетъ си въ този срокъ. Обаче въ това време тѣхниятъ синъ, жена, слуга или другъ нѣкой повѣреникъ, който е оставенъ да отключва и заключва стоката, за която длъжникътъ дължи на своя кредиторъ, може да отчужди този имотъ, да го продаде и въ послѣдствие кредиторътъ не ще има възможностъ да се удовлетвори отъ никого. Такавъ едно положение, макаръ и да бѣде крайно казунстично, трѣбва да бѣде уредено. Ще приемете ли вие, щото сдѣлките станали въ това време да се считатъ като нестанаши, или какъ ще уредите въпроса, когато се касае за движими имоти, това е въпросъ, г. г. народни прѣдставители, на хора компетентни, които се занимаватъ съ юридическата наука. Ставамъ отзивъ, обаче, на такава едно положение, което е създадено отъ мораториума и отъ което мнозина кредитори пострадаха. Казахъ и по-напрѣдъ, че мораториумътъ самъ по себе си влияе и на държавния кредитъ. Не трѣбва да отиваме да се ползуваме до такава степенъ съ мораториума, щото да поврѣдимъ и на държавния кредитъ. Моля, прочее, господата отъ комисията, както и г. министра да има прѣдъ видъ това, при разглеждането на законопроекта въ комисията.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата дупнишкиятъ народенъ прѣдставитель г. Величко Кознички.

В. Кознички: Г. г. народни прѣдставители! Слѣдъ като всички български граждани, способни да носятъ оръжие или да помогнатъ по единъ или по другъ начинъ на войскитъ, отидоха на бойното поле, естествено е, че този законъ за мораториума трѣбваше непременно да бѣде приетъ. И добръ направи правителството, че внесе такъвъ законопроектъ, който вече биде приетъ. Сега азъ искамъ да спра вашето внимание върху онзи въпросъ, който повдигна г. Бръшляновъ — нѣма ли възможностъ да се продължи срокътъ отъ единъ мѣсець на три, или пъкъ трѣбва да остане единъ мѣсець. Менъ ми се чини, че прѣдложението, което прави г. Бръшляновъ, е приемливо, защото слѣдъ единъ мѣсець отъ общата демобилизация на-да-ли синоветъ на България ще могатъ да се върнатъ по своитѣ мѣста, да си поотдѣхнатъ и заематъ своята работа. Вѣрно е, че интереситъ на кредиторитъ, до известна степенъ, ще страдатъ, но частнитѣ интереси ще бѣдатъ оставени малко понастрана, прѣдъ общитѣ интереси на самата страна, и кредиторитъ за да получатъ своитѣ вземания, трѣбва да се даде за това възможностъ на длъжниците. Но когато на единъ народъ е взето всичко въ реквизиция и не е останало нищо, когато имаме толкова много хора избити, когато имаме хора чакъ при Чаталджа, слѣдъ заповѣдта за обща демобилизация, невъзможно е да се върнатъ въ 10—15 дена отъ тамъ у дома си и веднага да се заематъ съ нареждане на смѣтките си. Кому братъ убить, кому не знамъ кой роднина убить, или не знамъ въ какво положение се намира: раненъ, осакатенъ и т. н., срокътъ отъ единъ мѣсець е малъкъ, и ние ще трѣбва да го продължимъ. Г. Бръшляновъ изложи доста убѣдителни съображения въ това отношение и ние трѣбва да го подкрѣпимъ и да приемемъ единъ срокъ най-малко отъ три мѣсеца. Не е злѣ да бихме могли да се занимаемъ и съ въпроса за лихвитъ; но азъ не се спирамъ върху този въпросъ, макаръ че г. г. говорившитѣ могатъ да изкажатъ и такава желаниа.

Искамъ сега, по този случай, да обърна вниманието на почитаемото правителство и върху друга една работа, върху въпроса за събирането на данѣнитѣ. Данѣнитѣ ще трѣбва да се

изплатятъ, но, както знаете, въ закона за събирането на прѣжитѣ данѣци има срокъ за тѣхното изплащане, и онзи, който не изплати данѣцитѣ до уречения срокъ, плаща глоба. Нѣкои отъ тия срокове сж изтекли, други ще изтекатъ. Ние не знаемъ, да-ли до 1 януарий нашитѣ войски ще се завърнатъ, и ако тѣ не се завърнатъ, и ако българскитѣ граждани нѣматъ възможностъ да изплатятъ своитѣ данѣци, ще плащатъ глоби. Слѣдователно, правителството ще трѣбва да се интересува върху това и най-малко да внесе едно прѣдложение за измѣнение на закона въ тази смисълъ: да нѣма глоби тази година за онѣзи, които сж закъснѣли съ изплащането на данѣцитѣ прѣдъ видъ на онѣзи изключителни обстоятелства, които ние прѣживяваме. Нѣма държавата да се ослаба на глобитѣ отъ данѣцитѣ и чрѣзъ тѣхъ да покрива своитѣ разноски. Тя е обезпечила по другъ начинъ всичко, каквото трѣбва да се направи, за да се покрятъ тѣзи разноски.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата търновскиятъ народенъ прѣдставитель г. Петко Кировъ.

П. Кировъ: Г. г. народни прѣдставители! Правителството своевременно имаше грижата да ни внесе единъ законопроектъ, който стана и законъ за отсрочването на плащанията. Безспорно е, че прѣзъ изминалото време не можеше да се правятъ никакви изплащания на задълженията. Необходимо е продължаването на този срокъ, но срокътъ, който ни се прѣдлага сега да приемемъ, единъ мѣсець слѣдъ демобилизацията, е съвсѣмъ малъкъ. Малъкъ е по тѣзи съображения. Въ продължение на единъ мѣсець отъ общата демобилизация едва-ли хората ще могатъ само да се опомнятъ. Както знаемъ, на бойното поле има хора, които ще се върнатъ, пъкъ и които нѣма да се върнатъ, и едва-ли тия хора, които ще се върнатъ, биха могли да уредятъ своитѣ настоятелни дѣла, едва-ли ще могатъ да си платятъ задълженията въ единъ мѣсець време. Ние знаемъ, че нашитѣ търговци живѣятъ съ кредитъ и едва-ли биха могли въ единъ мѣсець да събератъ своитѣ вземания или поне своитѣ полици, по които иматъ да взематъ, за да могатъ да изплатятъ туй, което дължатъ. Независимо отъ това, прѣди мобилизацията едва-ли всички хора бѣха посвѣтени, че ще се случатъ нѣкои непрѣдвидени работи. И особено нашитѣ търговци, които боравятъ съ голѣмъ кредитъ — както голѣмитѣ, така и малкитѣ, разбира се, но особено голѣмитѣ — бѣха си направили тъкмо за сезона, тъкмо за есеннитѣ пазари всички поръчки, които не сж малко за една страна като нашата. И въ туй време, когато тѣ очакваха да ги използватъ, както всѣкога, и да посрѣмнатъ своитѣ задължения, защото, както знаемъ, най-работнитѣ мѣсеци сж есеннитѣ три или четири мѣсеца, тия хора отидоха подъ знамената. Има даже търговци, които сж подъ знамената и стокитѣ имъ стоятъ още по митницитѣ, а тѣхнитѣ задължения текатъ, защото вѣнпнитѣ търговци малко искатъ да знаятъ за това; макаръ стокитѣ имъ да стоятъ още по митницитѣ, тѣхнитѣ задължения ще се смѣтатъ отъ деня, когато стокитѣ сж се опжити, и когато трѣбва да се платятъ, ще искатъ да ги платятъ. На тѣхъ е невъзможно само да си прибератъ стокитѣ и една частъ отъ вземанията, неже-ли да правятъ каквото и да било изплащане. Българскитѣ търговци държатъ много на своя кредитъ и на своята честъ, както сж държали на тѣхъ години подъ редъ. Азъ имахъ случай, г. г. народни прѣдставители, човѣкъ отъ бойното поле, да ми телеграфира: — той е прѣдъ куршума и се е замислилъ за своитѣ задължения — „Сега

заставава камарата. Молимъ отсрочете, дайте ни поне единъ поредъченъ срокъ, за да можемъ, като се върнемъ да се наплатимъ. Ние искаме отсрочка, защото сме честни и поредъчни платци, искаме да покажемъ прѣдъ външния свѣтъ, че винаги ще държимъ на нашата честъ. Ето защо, като е дума да запазимъ кредита на нашитъ търговци и изобщо на българскитъ граждани, азъ моля, когато това се разглежда въ комисията, да се иматъ прѣдъ видъ всички тѣзи обстоятелства и редъ други, които не могатъ сега всички да се изброятъ, а всѣки ги знае и чувствува, и да се даде една отсрочка най-малко отъ три мѣсеца отъ деня на общата демобилизация. Съ това ще се направи една голѣма услуга на българскитъ търговци и граждани.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата русенскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Георги Губидѣльниковъ.

Г. Губидѣльниковъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ за продължението на мораториума, естествено, трѣбваше да се прѣдложи и приеме, защото причинитъ, които прѣдизвикаха първото установяване на мораториума, съществуватъ още, а пъкъ щомъ като съжитъ причини съществуватъ, то естествено, трѣбва да се продължи срокътъ. Отъ дебатитъ, станали тукъ, се изтъкнаха, собствено, двѣ обстоятелства: първо, достатъченъ ли е срокътъ отъ единъ мѣсецъ слѣдъ указа за общата демобилизация на българската армия, и второ, не е ли необходимо да се прѣдвиди изрично въ закона, какъ трѣбва да се подразбира изтеклото време за ония срокове, било съдебни, било доброволни, които се опрѣдѣлятъ отъ съдилищата, да-ли трѣбва да става възстановяване на сроковетъ тѣй, както е прѣдвидено въ гражданското и. углавното сѣдо-производства, чрезъ специално производство, или пъкъ ео ipso да се приеме, че събитията отъ 17 септемврий до единъ мѣсецъ слѣдъ указа за общата демобилизация на армията се признава като force majeure, като една причина законна, която отъ само себе си продължава течението на сроковетъ. Първиятъ въпросъ е въпросъ, съ който, разбира се, ще се занимава комисията. Азъ, обаче, считамъ мнѣнието на тия господа, които пледиратъ каузата да се продължи срокътъ отъ единъ на три мѣсеца слѣдъ датата на указа за демобилизацията, за неприемливо. Да не забравяме, че мораториумътъ е едно изключително положение, а всѣко едно изключително положение трѣбва да се тълкува колкото е възможно повече ограничително. Този въпросъ за срока не само, че е единъ въпросъ, който ще повдигне голѣми разсѣждения, да-ли съ това ще облагодѣтелствуваме хората или ще съсипемъ окончателно българската търговия, но по този въпросъ може да се каже много за и противъ. Защото, забѣлжете, какво ще стане положението въ страната, ако Народното събрание за минута се съгласи и приеме, че мораториумътъ се продължава още три мѣсеца отъ датата на указа за демобилизацията. Ако приемемъ, че демобилизацията на българската армия ще стане къмъ 1 февруарий, и три мѣсеца, значи отива мартъ и априлий, а като вземемъ прѣдъ видъ послѣдната алинея на същия законъ, която казва: „Всички парични задължения, обаче, трѣбва да получатъ отсрочка съ толкова дни подиръ паданата си, колкото съ е изминали отъ 17 септемврий 1912 г., до 30-я денъ слѣдъ общата демобилизация“, то значи отъ 1 май да прибавите още 3—4 мѣсеца и падежитъ да отидатъ чакъ на края на идущата година, или съ други думи мораториумътъ ще се продължи още 3—4 мѣсеца, а пъкъ прѣзъ време на мораториума всички сѣлки, търговията и индустрията се намиратъ въ едно не-

опрѣдѣлено положение. Азъ мисля, че комисията при обсъждането на този въпросъ ще обмисли и едното положение, и другото, за да не би отъ едно улеснение, което искаме да направимъ, да попаднемъ въ друга крайностъ, въ ущърбъ на самата работа.

Въпросътъ бѣше по-подиръ за съдилищата, за дѣйствиата на съдилищата и за дѣйствиата на съдебнитъ пристави. Комисията трѣбва да има прѣдъ видъ, когато охранва интереситъ на едни, въ същото време да охранва и интереситъ на другитъ, за да прѣмагне възможността отъ злоупотребления съ правото, което дава законътъ за мораториума на длъжницитъ за отсрочване на задълженията имъ; да се прѣдвиди, че всѣкакви сѣлки, станали въ този интервалъ на мораториума съ пѣлъ да уврѣдятъ интереситъ на кредитора, се считатъ за недѣйствителни. И само по себе си да се признае, че сроковетъ, било съдебни, било по закона за мнѣнитъ, било други срокове, които съществуватъ въ нашитъ закони, че този периодъ, това време е едно време отъ уважителни причини и, слѣдователно, сроковетъ да текатъ отъ 17 септемврий или единъ мѣсецъ слѣдъ датата на мораториума. Всички тѣзи въпроси, щомъ се допълнятъ и приематъ отъ комисията, азъ мисля, че законопроектътъ ще бѣде извънредно пълненъ и тѣй, както е прѣдставенъ, споредъ мене е изчерпателенъ.

Прѣдседателствующъ А. Буровъ: Има думата дунишкиятъ народенъ прѣдставителъ г. д-ръ Киракъ Провадалиевъ.

Д-ръ К. Провадалиевъ: Г. г. народни прѣдставители! Може-би за пръвъ пътъ въ свѣта се повдига въпросътъ за мораториума по такъвъ начинъ, по какъвто се повдига отъ настоящия законопроектъ: никѣдъ въпросътъ за мораториума не се свързва съ едно бъдеще евентуално събитие. Въпросътъ за мораториума отъ юридическа точка зрѣние винаги прѣдполага известни срокове, както бѣше въ първия законъ: дава се мораториумъ за всички граждански и търговски сѣлки отъ 17 септемврий до 17 декемврий. Съ този срокъ ние прѣдупрѣдяваме хората, прѣдупрѣдяваме длъжницитъ, прѣдупрѣдяваме тоже и кредиторитъ да се съобразятъ, че въ продължение на тѣзи известни и положителни мѣсеца никой нѣма да ти закача. Вие, когато сега наново осизирате Народното събрание съ едно законоположение и казвате, че мораториумътъ ще трае, даже и ние не знаемъ докога и колко време, ви свѣвате не само единъ смутъ въ правоотношенията на хората, но свѣвате една неизвѣстностъ въ паричнитъ отношения, неизвѣстностъ въ материалнитъ отношения, която е една отъ най-важнитъ работи, които могатъ да спъватъ не само търговията, но въ сжщностъ и търговскитъ правоотношения. Ето защо, азъ мисля, че ще бѣде по-хубаво да се даде извѣстенъ срокъ и ако събитията не бѣдатъ установени до изтичането на тоя срокъ, тогава пакъ може да се даде новъ мораториумъ. Но така по принципъ, изобщо, да се каже, че сѣлжитъ се отлагатъ докато настане демобилизация, това е едно смѣтно понятие, което не може да бѣде разбрано и допуснато отъ всѣки единъ човѣкъ, който има да урежда своитъ права и интереси. Затуй азъ мисля, че ще бѣде по-хубаво да се турн срокъ, именно, пакъ да се продължи мораториумътъ за три мѣсеца, и ако дотогава, разбира се, нѣма нужда да се продължава, да се остави така. Азъ мисля, че г. министърътъ на правосѣдието, повтарямъ, една-ли ще намѣри въ юридическитъ анали да е билъ опрѣдѣляванъ по такъвъ начинъ мораториумъ — никога и никѣдъ не се срѣща.

Д. Ганчевъ: Въ Сърбия.

Д-ръ Н. Провадалиевъ: Добъръ, щомъ като вие вземате примѣръ отъ Сърбия, нѣмамъ нищо противъ; ако вие черпите вашитѣ юридически понятия отъ сѣдебната практика на сѣдебното ни кралство, Сърбия, нѣмамъ нищо противъ, нека си остане така. Но ако тази работа остане така, азъ пакъ ще възстана противъ какъто срокъ, който се дава, и ако г. министрътъ на правосѣдието бѣше се освѣдомилъ до своя колега, министъра на войната, и го попиталъ, да ли демобилизирането на българската войска може да стане въ 30 дена, нѣмаше да прѣдложи този законопроектъ, защото азъ съ положителностъ твърдя, че отъ датата на указа на демобилизацията едва въ края на третия или четвъртия мѣсець послѣдния редникъ или войникъ ще бѣде въ състояние да поеме на novo своя обикновенъ граждански животъ. Слѣдователно, когато вие ни давате единъ срокъ отъ 30 дена, този срокъ е недостатъченъ самъ по себе си, защото той ще настане още когато хората се движатъ по домоветъ си.

На трето мѣсто ще поддържамъ напълно г. Бръшлянова, който обърна внимание и на сѣдебнитѣ срокове. Намѣсто да се внася особенъ законъ и да става дълга и широка тази работа и намѣсто да се задоволимъ съ една декларация на г. министъра, както г. Бръшляновъ иска, азъ мисля, че ще бѣде по-добъръ да се тури една забѣлѣжка въ настоящия законопроектъ и за сѣдебнитѣ срокове, защото една декларация на г. министъра може утрѣ, напр., въ Пирдопското сѣдилище да не се знае, но когато има едно законоположение всѣки служителъ на това правосѣдие трѣбва да го знае.

Независимо отъ това, г-да, вие знаете, че въ углавната процедура, като се говори за сѣдебнитѣ срокове, чл. 530 ви казва, че ако сроковетъ се пропуснатъ по уважителни причини, могатъ да бѣдатъ възстановени и отъ сѣда. Слѣдователно, вие тепърва слѣдъ демобилизацията ще трѣбва да поставите хората въ онова неловко положение да искатъ възстановяване на сроковетъ чрѣзъ частни производства и тѣзи частни производства ще бѣдатъ толкова многобройни, што ще се парализира всѣка дѣятелностъ на сѣдилищата, които ще се занимаватъ само съ този въпросъ. Така што ще се харчатъ пари и ще се губи врѣме, и ще зависи отъ сѣдилищата, дали нѣкой ще приеме това за уважителна причина или не. Независимо отъ това, отсрочката трѣбва да стане не само отъ датата 17 септемврий, а 10 дена порано, защото има присѣди, които вече сѣ влѣзли въ законна сила, въ които, може-би, 17 септемврий е послѣдния срокъ и хората, по едни или други причини, не сѣ могли да ги обжалватъ. Вие знаете, че хората обикновено чакатъ послѣдния срокъ. Ние, адвокатитѣ, като видимъ послѣдния день, тичаме въ пощата съ прѣпоръчано писмо да дадемъ жалбата, та да се види отъ щемпелъ, че сме спазили срока.

Така што, обръщамъ вниманието на почитаемия министъръ на правосѣдието и върху този въпросъ, ако иска да внесе специално прѣдложение, ако не — да се вмѣкне тукъ и да се изчерпи този въпросъ по единъ ясенъ и положителенъ начинъ, за да нѣматъ неприятности хората, когато държавата ще влѣзе въ нормалния си животъ.

Прѣседателствующъ А. Буровъ: Има думата племдивскиятъ народенъ прѣдставителъ г. Димитъръ Тончевъ.

Д. Тончевъ: Г. г. народни прѣдставители! Врѣмната наредба за мораториума, която гласувахме на 22 септемврий г. г., бѣше непълна, и нѣкои отъ г. г. народнитѣ прѣдставители искаха да се поправи, но забѣлѣжи ни се тогава, както отъ г. министъра на правосѣдието, тъй и отъ другадъ, че, понеже тази наредба е направена въ форма на законъ отъ Мини-

стерския съвѣтъ, на Народното събрание прѣдстоеше да приеме или отхвърли тази врѣмenna наредба тъй, както я е вече наредилъ Министерскиятъ съвѣтъ, и понеже всички тогава бѣхме убѣдени, че, по всѣка вѣроятностъ, ще стане нужда да се продължи силата и дѣйствието ѝ, ние тогава не направихме въпросъ. И дѣйствително, това, което всички тогава прѣдвиждахме — че ще стане нужно да се продължи дѣйствието на този законъ — се сбъдна днесъ — г. министрътъ на правосѣдието ни прѣдлага днесъ законопроектъ за допълнение закона за врѣмната наредба за отсрочката. Прочее, понеже сега ни се прѣдлага единъ законопроектъ не само за продължение на мораториума, но ни се прѣдлага и допълнение къмъ този законъ, защото той е законопроектъ за допълнение къмъ закона за врѣмната наредба, нѣмаме работа само съ първия законъ, а имаме работа още съ нѣщо ново, съ което ни занимава г. министрътъ — то е съ допълнението къмъ тази врѣмenna наредба.

По принципъ, че трѣбва да се продължи дѣйствието на този законъ за мораториума, който гласувахме на 22 септемврий, нѣма никакво разногласие между насъ. Всичкиятъ споръ тукъ е, както виждамъ, за срока и за нѣкои изразения, които трѣбва да се пояснятъ. Азъ мисля, че ще направимъ много добъръ, слѣдъ като се констатира отъ разнитѣ изказани тукъ възгледи, че законътъ има нужда да бѣде обединенъ въ комисията, да го приемемъ по принципъ, да го прѣратимъ въ комисията по Министерството на правосѣдието, и тамъ, заедно съ г. министъра, да разискваме въпроса, както за срока, тъй също и по изразенията, които биха могли да прѣдизвикатъ недоразумѣния или же особено тълкуване при прилагането му. Азъ мисля, че би трѣбвало да се обясни твърдѣ добъръ, особено въ този законъ, какъ ще се разбира и въ каква форма ще се прояви онази обща демобилизация, която ще служи като началенъ моментъ да се изчислява единъ срокъ. Този въпросъ се повдигна отъ г. Мушанова, когато бѣше въпросъ за отлагане селско-общинскитѣ избори. Сѣщиятъ въпросъ ще се повдигне и при прилагане на този законъ, още повече, когато ще бѣде тълкуванъ отъ сѣдилищата. Ето защо азъ бихъ помолилъ г. г. народнитѣ прѣдставители да приематъ по принципъ законопроекта, а всички тѣзи работи да ги поправимъ и попълнимъ въ самата комисия. Тамъ ще имаме, г. г. народни прѣдставители, много по-удобно и повече врѣме, да разискваме — разбира се, че и сегашнитѣ разисквания, които станаха, ще бѣдатъ отъ голѣма цѣна за всички, ще бѣдатъ като едно указание, както за г. министъра, тъй също и за членоветъ на комисията, когато ще прѣгледатъ редакцията. Тѣзи сѣ монитѣ съображения относително законопроекта за мораториума.

Повдигна се, г. г. народни прѣдставители, отъ г. Бръшлянова, тъй също поддържанъ и отъ други нѣкои колеги, въпросътъ, да даде г. министрътъ обяснение, какво трѣбва да стане съ сѣдебнитѣ, процесуалнитѣ, азъ прибавямъ още и давностнитѣ и перемционнитѣ срокове. Тукъ се изказа едно желание и едно мнѣние, што г. министрътъ на правосѣдието да разрѣши въпроса съ една обикновена декларация. Голѣма грѣшка. Никакъвъ законъ, билъ той процесуаленъ или материаленъ, не може да бѣде измѣненъ или допълненъ съ една декларация отъ г. министъра на правосѣдието. Както стана нужда да се създаде особенъ законъ за отлагане изплащанията, които сѣ имали извъстенъ срокъ тъй също, ако трѣбва да спомогнемъ въ нѣщо на българскитѣ праздани за отлагане сѣдебнитѣ, процесуалнитѣ, давностнитѣ и перемционнитѣ срокове, трѣбва да има единъ особенъ за това законъ. И наистина, г. г. народни прѣдставители, митаръ вие не ще срѣщнете онеправдание, ако не се урегулира

въпросът по съдебните, процесуалните и материалните срокове; мигаръ въпросът за давността, която може да е изтекла за много български граждани, които се намират под знамената, днес нѣма да се срѣщне съ още по-големи фатални послѣдствия прѣдъ съдилищата; мигаръ въпросът за перемцията на едно производство нѣма да се прѣдстави тъй също съ всичкитѣ си много деликатни послѣдствия за всѣки, който е докаченъ отъ тѣхъ? Ето защо, азъ мисля, че като е много добръ и много намѣсто повдигнатъ въпросътъ, да помолимъ г. министра на правосъдието, както е ималъ мисълта за мораториумъ, тъй също да прѣдстави единъ законопроектъ за урегулиране въпроса, какво трѣбва да стане по продължение на съдебните, процесуалните, давностните и перемционните срокове. Това сж го правили, г. г. народни прѣдставители, най-просвѣтенитѣ държави: Франция и Германия прѣзъ врѣме на пруско-френската война прѣзъ 1871 г. издадоха законъ не само за мораториума, а и други отдѣлни закони за спиране на съдебните, процесуалните, давностните и перемционните срокове. Тѣй като това сж двѣ отдѣлни материи, мисля, че ще направимъ добръ, ако послѣдваме примѣра на тѣзи двѣ поцилизирани отъ насъ страни, особено Франция, отъ законитѣ на която ние заимствуваме почти всичко, и издадемъ особени закони.

Азъ свършвамъ съ още една молба къмъ г. министра на правосъдието: да помисли по този въпросъ дойдѣ за сѣдаване, още повече, че тя е една материя, по която бихме могли да се възползуваме отъ готовитѣ вече закони въ другитѣ държави, и въ кратко врѣме можемъ да гласуваме едно законоположение. Съ това ще се допълни законътъ за мораториумъ, и нѣма да пострада отъ разни несправедливости онѣзи български граждани, които днесъ се намиратъ на бойното поле да заплащаватъ отечеството си.

(Прѣседателското мѣсто заема изново подпрѣседателъ г. Г. Згуревъ)

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. Димитъръ Ганчевъ.

Д. Ганчевъ: Г. г. народни прѣдставители! Въпросътъ, който ни занимава, е дѣйствително отъ голѣма важностъ. По този въпросъ, именно мораториума, опсрочитѣ на изплащанията, се занимава у насъ и търговскитѣ камари, които въ дадения случай сж най-компетентни. Прѣди 10 дена Софийската търговска камара имаше събрание, въ което участвуваха първитѣ столични търговци. Тамъ собствено изпъкнаха двѣ мнѣния: първото бѣше да се иска шестъ мѣсеца отсрочка, като се смѣта отъ 17 декемврий, и другото — да се иска три мѣсеца отсрочка отъ деня на демобилизацията. Тамъ се изказаха много цѣнни мнѣния, които не искамъ тукъ сега да излагамъ, защото нѣмаме туй врѣме. Че дѣйствително срокътъ, който е поставенъ въ законопроекта, да се смѣта 30 дена отъ деня на демобилизацията, е свършено малкъ, туй азъ ще докажа сега. Ако азъ имамъ едно задължение, една издадена полица, която ще трѣбва да платя на 19 септемврий, като смѣтнемъ 30 дена слѣдъ демобилизацията, която ще стане, да кажемъ, на 1 януарий, азъ ще трѣбва на 2—3 февруарий да изплатя тази полица.

К. Попкръстевъ: Не е така.

Д. Ганчевъ: Ако, разбира се, плащането на полицата е 15 октомврий, въ такъвъ случай тя се ползува съ по-дълъгъ срокъ, но полицитѣ се издаватъ, както знаете, на разни срокове. За да подчертая още единъжъ, че опрѣдѣлениятъ срокъ единъ мѣсецъ е малкъ, азъ ще ви наведа слѣдующитѣ факти, които не ще дадатъ възможностъ на налитѣ тър-

говци да могатъ въ този късъ срокъ да изплатятъ своитѣ задължения. Слѣдъ свършването на войната и слѣдъ демобилизацията, подаръ единъ мѣсецъ, ще настѣпи врѣме за изплащане на тѣзи задължения. Питамъ азъ, налитѣ търговци, които се намиратъ на бойното поле, ще ли бждатъ тѣ въ положение слѣдъ мѣсецъ, даже слѣдъ мѣсецъ и половина, да посрѣщнатъ своитѣ задължения? Менѣ ми се чини, че всѣки единъ ще отговори не. Ония, може-би, които иматъ голѣми капитални вложени въ банкитѣ, ще изтеглятъ съ чекове пари и ще посрѣщнатъ задълженията си, обаче онѣзи, които сж мнозинство отъ налитѣ търговци, нѣма да иматъ такава възможностъ, защото не трѣбва да се забравя, че слѣдъ кризата, която прѣкарваме въ врѣме на война, ще настѣпи друга криза подиръ войната, както азъ помня и вие знаете, че настѣпи криза прѣзъ 1885 г. — сръбско-българската война — и тази криза се продължи и слѣдъ войната. Единъ търговецъ не е въ положение, щомъ се завърне отъ бойното поле, умеренъ, а мнозина ще пристигнатъ кой безъ кракъ, кой безъ рѣка, да дойде и веднага да почне да събира своитѣ вересии, да достѣпна спора за своя дюкянъ и да почне да продава, защото въ единъ мѣсецъ налитѣ мелѣзници не ще бждатъ въ положение да прѣнесатъ войската и военнитѣ материали, та кога ще има врѣме за налитѣ стоки. Ние имаме словарени маса пратки въ Бѣлградъ, които стоятъ тамъ три мѣсеца и не могатъ да се прѣнесатъ. Същото положение ще настане слѣдъ демобилизацията. Значи търговецътъ не ще може да докара стока да поднови търговията си и да продава, за да посрѣща и своитѣ задължения. Търговцитѣ сж дали кой повече, кой по-малко реквизиция и г. министърътъ на финанситѣ ни каза, че не ще може веднага да изплати тая реквизиция. Прѣдставете си, че азъ съмъ търговецъ, който съмъ далъ за 50 хиляди лева стоки реквизиция, значи единъ капиталъ, който нѣмамъ на рѣка и не ще мога да продамъ стокитѣ си на моитѣ клиенти, за да взема пари да изплатя полицитѣ си, а държавата не ще бжде въ състояние да изплати веднага, защото г. министърътъ на финанситѣ каза, че реквизицията нѣма да се плаща отъ обикновенитѣ кредити, а ще се плати отъ заемъ, но съгласете се, че този заемъ ще стане по-късно. Ето ви още едно затруднение. Въ митницитѣ въ Сомовитѣ, Варна има стоки, които не могатъ да се прѣнесатъ. Увѣрявамъ ви, че слѣдъ демобилизацията никоя митница не ще бжде въ положение слѣдъ единъ мѣсецъ, слѣдъ два да обезмисти тѣзи стоки, които се намиратъ натрупани сега тамъ. Питамъ, тогава, каже този търговецъ ще почне да изплаща своитѣ задължения, своитѣ полицитѣ? Това ще бжде абсолютно невъзможно. И какво ще бжде тогава неговото положение? За благодарностъ, че той е жертвувалъ живота си на бойното поле, още не си отпочиналъ отъ бойното поле, ще почнатъ протести, слѣдъ туй секвестри и слѣдъ туй фалитъ, което вървамъ никому не е желателно.

Нека добръ да внимаваме, защото тая работа не е направа — можемъ да докараме единъ кракъ. Азъ мисля, че всѣки единъ трѣбва да съхти честта на нашата търговия. Ако въ Австрия, дѣто още не е обявена война, има дацентъ мораториумъ, питамъ азъ, една България, на която търговията и индустрията сж много слабо развити, не трѣбва ли да има единъ по-дълъгъ мораториумъ? Съ мораториума нѣма да се подобне търговскитѣ кредитѣ на нашата страна ни най-малко. Защото, нека се знае, че тѣзи задължения, които ще се поематъ сега, тѣ не влизатъ тукъ. Напр., ако азъ днесъ поема задължение да изплатя една полица слѣдъ три мѣсеца, азъ съмъ длъженъ да я платя на срока. Само ония, задължения, които сж станали прѣди 17 септемврий, влизатъ тукъ, защото никой не може да знае и

да прѣдвиди, че на 17 септември ще имаме мобилизация и на 5 октомври — война. Но ако аз днес поеме едно задължение, срѣщу което издам една полица, да платя слѣдъ три мѣсеца, за нея мораториумътъ не се счита и азъ съмъ длъженъ да я платя на падежа ѝ.

Тѣй че, азъ напълно поддържамъ моето прѣдложение и ще моля г. министра на правосъдието да се съгласи съ менъ. Доколото, си азъ спомнямъ, въ 1885 г. се даде мораториумъ, който се смѣташе отъ 15 септември до 15 априлий. Но не може и дума да става за нѣкакво сравнение между оная война отъ петъ дена и тая грамадна война, която водимъ сега. Тѣй че, да не се мисли, че като се продължи мораториумътъ съ три мѣсеца, ще се подобне търговскиятъ кредитъ на страната; ни най малко!

Ето защо, азъ моля да се съгласи г. министрътъ на правосъдието, щото срокътъ да се счита не 30 дена, а 90 дена — три мѣсеца — отъ дена на демобилизацията.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата софийскиятъ народенъ прѣдставител г. Пѣю Ивановъ.

П. Ивановъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ще бжда кратъкъ. Азъ намирамъ законопроекта, тѣй както ни се внесе отъ г. министра на правосъдието, за приемливъ. Всички господа, които говориха досега, мислятъ, че мораториумътъ ще се продължи съ единъ мѣсецъ. Обаче по-надолу въ законопроекта много ясно се казва: (Чете) „Всички парични задължения, обаче, трѣбва да получатъ отсрочка съ толкова дни подиръ падежа си, колкото сж се изменили отъ 17 септември 1912 г. до 30-я денъ, слѣдващъ общата демобилизация“. Значи, падежътъ не е единъ мѣсецъ — ако се разбира тѣй, както азъ го разбирамъ, и азъ мисля, че тамъ е много ясно казано — и не е три мѣсеца, а е четири, или може-би шестъ мѣсеца. Докожда падежътъ за изплащане на известно задължение. Възможно е длъжникътъ да има съ кредитора взаимно споразумѣние за ново продължение на срока; но онѣзи кредитори, които сж направили такива отсрочки на своитъ длъжности, естествено е, че тѣ ще иматъ прѣдъ видъ и тѣхната кредитоспособностъ.

Споредъ моето схващане, повтарямъ да кажа, законопроектътъ, тѣй, както е прѣдложенъ, е приемливъ, защото като се смѣта отъ 17 септември до 30 декември, да кажемъ, срокътъ става 4 мѣсеца. Ние не знаемъ кога ще стане демобилизацията, нивой не може да знае за това: може-би да стане прѣзъ мартъ, може-би прѣзъ априлий, или прѣзъ януарий. Законопроектътъ, споредъ мене, е ясенъ, но би трѣбвало въ комисията да се редактира така, че да стане по-ясенъ за длъжниците, за да знаятъ кога ще бждатъ падежитъ на задълженията имъ. Естествено е, както бѣше приетъ досега законътъ за мораториума, на 17 декември единъ търговецъ трѣбваше да плати всички задължения, падежътъ на които е билъ прѣзъ течение на тѣзи три мѣсеца, понеже тогава изтичаха падежитъ на всичкитъ задължения. Но той не ще може да ти плати изеднѣжъ. И при такова положение нито нотариуситъ ще иматъ врѣме да протестираатъ полици, нито търговцитъ ще могатъ да ти платятъ. Обаче, тѣй както сега е редактиранъ законопроектътъ, падежитъ ще идватъ постепенно.

Повтарямъ да кажа, че мораториумътъ за задълженията не е само единъ мѣсецъ, а е повече, защото за всѣки падежъ се брой врѣмето отъ 17 септември до 30-я денъ слѣдъ демобилизацията. Та азъ смѣтамъ, че въпросътъ се изчерпва и остава на почитаемата комисия, която ще разгледа законопроекта, да направи по-подробно пояснение, защото

и шестъ мѣсеци да бжде мораториумътъ, пакъ на нѣкои ще се види малтъкъ.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Има думата г. министрътъ на правосъдието.

Министръ П. Абрашевъ: Г. г. народни прѣдставители! Азъ ви моля да приемете по принципъ законопроекта, да се съгласите да го изпратимъ въ комисията и тамъ, като имаме прѣдъ видъ обясненията и бѣлжикитъ, които се направиха отъ г. г. народнитъ прѣдставители, и онѣзи обяснения, които азъ ще дамъ въ комисията, като се изслушаме, да се установимъ върху окончателния текстъ на закона. Азъ, обаче, съмъ длъженъ още отсега да отбѣлжа, че като-че-ли едностранчиво се схваща цѣлътъ на закона за отсрочката, за мораториума. Тукъ всички се поставиха на гледището само на длъжника и само единъ народенъ прѣдставител, г. Никола Константиновъ, погледна и другата страна на въпроса, че тукъ се засѣгатъ и интереси на кредитора.

Обаждатъ се: Нѣма много да дава.

Министръ П. Абрашевъ: Види се, тукъ повечето отъ г. г. народнитъ прѣдставители трѣбва да сж отъ кръга на лицата, които сж длъжници и затова се се поставятъ на гледището на длъжника. Но поставете се и на гледището на кредитора! Както забѣлжи тукъ нѣкой отъ г. г. народнитъ прѣдставители, въ другитъ държави мораториумътъ винаги се узаконява съ известна осторожностъ. Гласуването на мораториумъ внася едно известно разстройство въ живота на държавата, и когато вече ние сме приели единъ такъвъ законъ, когато сме приели една известна отсрочка и приемаме чрѣзъ Народно събрание и продължението ѝ, трѣбва да мислимъ, трѣбва да бждемъ по-осторожни, по-внимателни, защото можемъ да доведемъ работитъ до тамъ, че да изложимъ дори и държавния кредитъ.

Много право забѣлжи г. Пѣю Ивановъ, че повечето отъ господата, които се спрахуватъ отъ краткостта на срока, нѣматъ прѣдъ видъ, какъ ще се прилага законътъ, нѣматъ прѣдъ видъ, че изчислението на отсрочката ще става винаги съ огледъ на падежа на паричното вземане. Всѣко парично вземане ще получи една отсрочка отъ три мѣсеца — отъ 17 септември до 17 декември — плусъ отсрочката, която ще тече отъ нея дата до заповѣдта за обща демобилизация, плусъ единъ мѣсецъ. По тоя начинъ всѣко едно парично вземане справедливо ще се възползува отъ онази отсрочка, която се слѣдва по закона. Нѣма да има, тѣй да се каже, прадъ отъ протести, защото паричнитъ вземания иматъ разни падежи и, слѣдователно, ще бждатъ разни сроковетъ, въ които ще изтича отсрочката.

Тукъ може да се прави, споредъ мене, само едно възражение, съ успѣхъ да се смѣтне, че то е сериозно — дали въ мѣсечния срокъ, който ще тече отъ заповѣдта за обща демобилизация, би могла фактически да се демобилизира армията. То е едно сериозно възражение. Но азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че и това възражение е неоснователно. Българската армия се мобилизира въ нѣколко дни...

Д. Ганчевъ: Седемнадесетъ дни.

Министръ П. Абрашевъ: . . . тя може да се демобилизира сжщо въ нѣколко дни; мобилизира се и измина опромни разстояния, за да отиде до границата и се съсрѣдоточи всичко въ 17 дни. Сега говорихъ съ г. министра на войната и той ми каза, че армията може да се демобилизира бързо. Но най-сетнѣ то е въпросъ на подробности и като отидемъ въ комисията, ще размислимъ, и ако ме убѣдите въ това,

че трѣбва да продължимъ срока съ нѣщо, нѣма да се противя да се продължи, но трѣбва да ме убѣдите въ това.

Сега за другия въпросъ, г. г. народни прѣдставители — защо ние сме избрали като изходна точка датата на заповѣдта за демобилизацията. Трѣбва да ви кажа, че отначало министерството мислѣше чисто и просто да даде още едно продължение на отсрочката съ два или три мѣсеца. Обаче взехме въ внимание, че може-би ще ни се наложи нуждата отъ още едно продължение, защото ние не знаемъ, кога ще се свърши войната и кога ще послѣдва демобилизацията. И затова ние намѣрихме — и струва ми се твърдѣ умѣстно, твърдѣ правилно — че най-добрѣ ще бѣде да се свърже датата на отсрочката съ датата на демобилизацията, като се притурятъ и единъ срокъ отъ датата на общата демобилизация.

Направиха се тукъ бѣлѣжки и относително съдебнитѣ срокове. Азъ мисля, г. г. народни прѣдставители, че въпросътъ за материалнитѣ и процесуалнитѣ срокове — тукъ разбирамъ сроковетѣ и за давността и за перемцията — е въпросъ, който можемъ да обсъдимъ въ комисията и му дадемъ едно разрѣшение. Въ всѣки случай министерството има прѣдъ видъ, че трѣбва да се направи нѣщо и въ това отношение. Но опомна е разликата между въпроса за мораториума и въпроса за сроковетѣ, били тѣ процесуални, или давностни, или перемционни, защото, докато мораториумътъ ползува нещички отишли и неотишли подъ оръжје, сроковетѣ би трѣбвало да ползуватъ само тѣзи, които се намиратъ въ редоветѣ на войската; само за сроковетѣ по тѣхнитѣ съдебни дѣла, или сроковетѣ по тѣхнитѣ сдѣлки — перемционни или давностни срокове би трѣбвало да се запряжмъ.

Тукъ г. Бръшляновъ изказа една мисль — която не е права. Г. Бръшляновъ мисли, че съдилищата би трѣбвало да се считатъ затворени, и че за какъва законна работа днесъ въ съдилищата не би могло да става и дума. Това е съвсѣмъ погрѣшна мисль. Прѣди всичко, ние нѣмаме съдилища заключени, затворени, и ние не можемъ да ги затворимъ, и не е желателно да става подобно нѣщо. Защото ако у насъ има мораториумъ, той съществува само за сдѣлките, станали до датата 17 септемврий г. г.; отъ нея дата насамъ животътъ не е спрѣлъ. Може-би, тукъ-тамъ, пулсътъ да е прѣстаналъ силно да бие, но той сѣ бие: сдѣлки се сключватъ, правоотношения между хората се създаватъ и се пораждаатъ спорове, които отиватъ въ съдилищата. Ето защо, министерството е наредило да има въ всѣки единъ окръженъ съдъ поне единъ съставъ; също вие ще намѣрите въ всѣка околия мирови съдия, който за-вѣжда своята съдебна околия и извършва нотариални дѣла... (Възражения отъ болшинството) Моля, не дѣйте ме прѣкъсва, азъ ви изслушахъ... и ако прѣдъ мировия съдия, или прѣдъ окръжния съдъ се прѣдставятъ дѣла, по които странитѣ съ-

нализе, азъ не разбирамъ, защо съдътъ да не може да разглежда такива дѣла, вънъ отъ това, че могатъ да се разглеждатъ въпроси, които обикновено се разрѣшаватъ въ разпоредително засѣдание. Въ такива случаи, разбира се, съдилищата трѣбва да функциониратъ.

М. Гайдовъ: Арестантскитѣ дѣла.

Министъръ П. Абрашевъ: Също и по арестантскитѣ дѣла, които всѣки день идатъ въ съдилищата. Тѣй че, за затваряне на съдилищата не трѣбва и дума да става. Но признавамъ, че ние трѣбва да се занимаемъ съ въпроса за процесуалнитѣ, давностнитѣ и перемционнитѣ срокове и трѣбва да го рѣшимъ. Азъ ще моля, прочее, народното прѣдставителство да приеме по принципъ настоящия законопроектъ, да го изпратимъ въ комисията и тамъ ще се установимъ на окончателната му редакция.

Прѣседателствующъ Г. Згуревъ: Понеже никой отъ г. г. народнитѣ прѣдставители не иска думата, обявявамъ дебатитѣ за прѣкратени.

Ще пристѣпимъ къмъ гласуване на законопроекта. Като г. г. народни прѣдставители приематъ по принципъ законопроекта за допълнение врѣмнатата наредба за отсрочката (moratorium), моля, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема. Съ това, г. г. народни прѣдставители, се изчерпва дневниятъ редъ.

Прѣди да консултирамъ Събранието по нареждане дневния редъ за слѣдующето засѣдание, има да направя едно съобщение, именно, управлението на държавнитѣ и гарантиранитѣ отъ държавата дѣлгове, прѣзъ г. министра на финанситѣ, моли бюрото на Събранието да разпореда за избирание членове на контролната комисия, съгласно чл. чл. 8 и 9 отъ закона за управлението на държавнитѣ и гарантиранитѣ отъ държавата дѣлгове. Ще моля Събранието да се съгласи да се постави въ слѣдующето засѣдание на дневния редъ и тоя въпросъ за избирание на тая контролна комисия.

Освѣнъ това, ще моля Събранието да се съгласи да се постави на дневенъ редъ въ слѣдующето засѣдание проекторѣшението за одобрение указа № 91 отъ 6 ноемврий 1912 г., което е вече съобщено и раздадено на г. г. народнитѣ прѣдставители.

Моля ония г. г. народни прѣдставители, които съ съгласни да се поставятъ на първо четене въ слѣдующето засѣдание съобщенитѣ днесъ законопроекти, както и тѣзи, които сега споменахъ, да си вдигнатъ ржката. (Болшинство) Събранието приема.

Г. г. народни прѣдставители, споредъ правилника, утрѣ ще имаме засѣдание.

Вдигамъ засѣданието.

(Вдигнато въ 5 ч. слѣдъ пладне).

Прѣседателствующи подпрѣседатели: { **А. Буровъ.**
Г. Згуревъ.

Секретаръ: **В. Георгиевъ.**

Началникъ на Стенографското бюро: **Т. Гълъбовъ.**